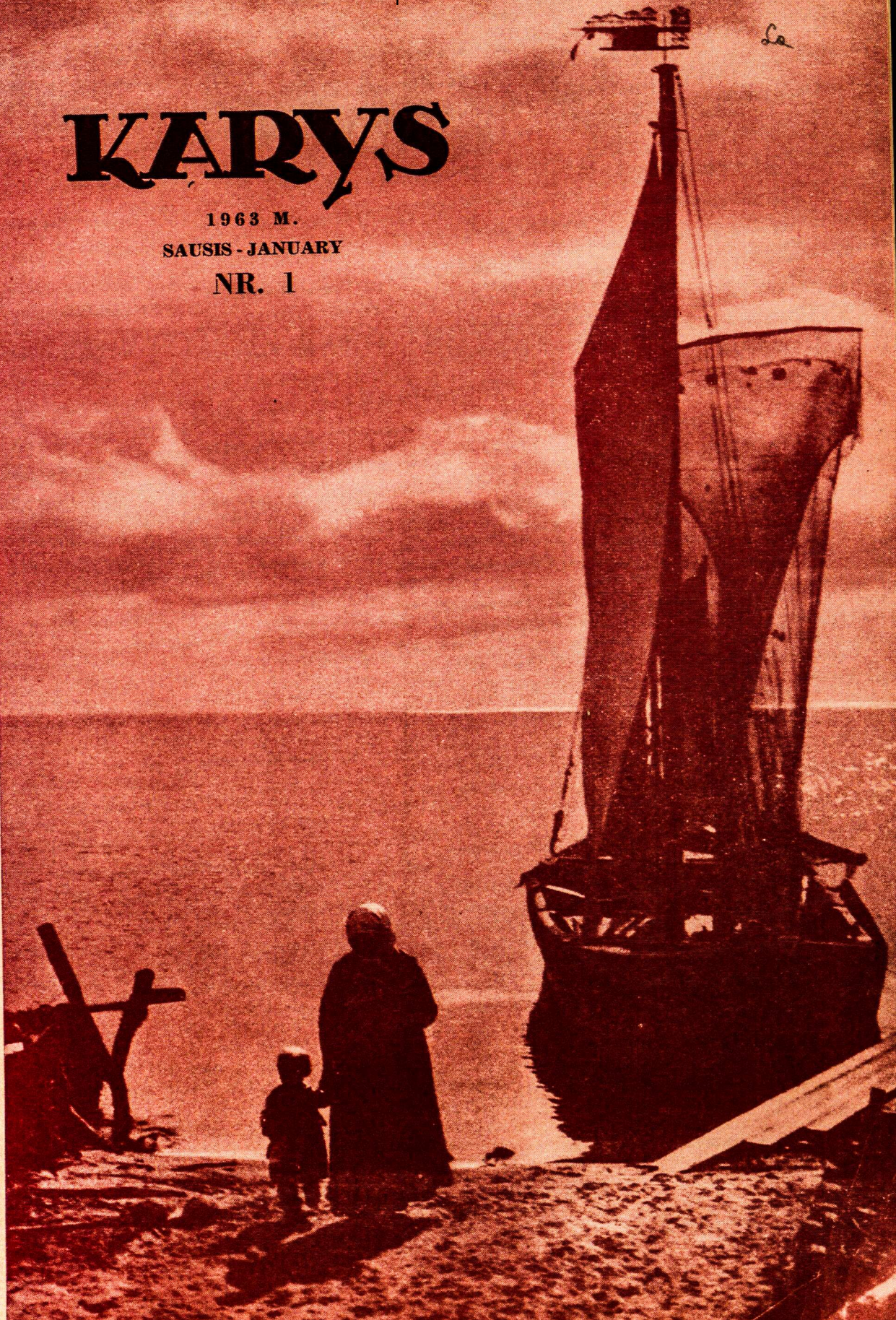

KARYS

1963 M.
SAUSIS - JANUARY
NR. 1

KARYS

1963
Nr. 1 (1388)

Redaktorius —

Zigmas Raulinaitis

Kalbinių dalių redaguoja —

Kazys Kepalas

Daf. literatūros dalių redaguoja —

Vincas Jonikas

Administratorius —

Leonas Bileris

Leidžia —

L.V.S. Ramovė New Yorko Skyrius

Atskirus skyrius redaguoja:

P. Petrušaitis — Tremties Trimitas

Balys Brazdžionis —

Lietuviai Kariai Laisvajam Pasaulyje

TURINYS

Vakaras Lietuvos pajūryje	viršelis
O. Urbonas — Didžiojo Šiaurės karo frontas Lietuvoje, II	1
M. Aukštaitė (vert.) — Mes, ir kare žuvusieji	8
P. Genys — Kepurė išgelbėjo nuo nelaisvės	9
A. Rėklaitis — Kultūros kongresas	11
A. Bernotas — Kaip atsirado Klaipėdos kraštas	13
J. Gražulienė — Savanoriai	15
J. Apyrubis — Ūkininkas, viršaitis ir dievdirbys	16
V. Mantvydas — Lietuva ir lietuviybė	18
Tremties Trimitas	19
Lietuviai kariai laisvajame pasauly	21
Karinės žinios	22
Kronika, spauda, komentarai	23

ATSTOVAI: Mike Maksvytis, Chicago, Ill.; Stasys Misiūnas, Omaha, Nebr.; Lionginas Leknickas, Cleveland, Ohio; Vl. Rušas, Toronto, Canada; V. šalkūnas, Australija; Morkus šimkus, Baltimore, Md.; K. Trečiokas, Newark, N.J.

**PLATINTOJAI JUNGTINĖSE
AMERIKOS VALSTYBĖSE:**

Baltimore, Md. — M. Šimkus
Boston, Mass. — "Baltic Florists"
Brockton, Mass. — A. Mantautas
Chicago, Ill. —
J. Karvelis, M. Maksvytis, "Mar-
giniai", J. Memėnas, K. Rožanskas
Cleveland, Ohio — V. Ročiūnas
Detroit, Mich. — V. Perminas
Grand Rapids, Mich. — J. Belinis
Los Angeles, Calif. — V. Prižgintas
Philadelphia, Pa. — A. Impulevičius
Newark, N. J. — Kazys Trečiokas
Rochester, N. Y. —
P. Saladžius, A. Sabalis
Waterbury, Conn. — V. Vaitkus

KANADOJE:

Hamilton, Ont. —
J. Pleinys, Z. Orvidas

Toronto, Ont. — August. Kuolas, V.
Rušas, J. Smolskis

Montreal, Que. — "Parish Library"

ANGLIJOJE:

"Dainora" — 49 Thornton Avenue,
London W, 4

AUSTRALIJOJE:

N. Butkūnas — 9 Cowper Street,
St. Hilda, Vic.

A. Kubilius — 131 Crozier Avenue,
Edwardstown, So. Australia

P. Mažylis — 22 Aberdeen St., W.
Geelong, Vic.

VENEZUELOJE:

Kun. A. Perkumas, SDB, Seminario
Salesiano Altamira, Caracas

THE WARRIOR, magazine for the veterans, of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world. Published monthly except July and August by "KARYS" — 916 Willoughby Avenue, Brooklyn 21, N. Y., U. S. A. Subscription \$6.00 per year. Single copy 60 cents.

SECOND CLASS POSTAGE PAID AT BROOKLYN, N. Y.

Išleistas Lietuvoje 1919—
Nepriklausomybės kovų—
 metais

KARYS

Atgaivintas Jungtinėse
Amerikos Valstybėse 1950
 metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 1 (1388)

SAUSIS - JANUARY

1963

DIDŽIOJO ŠIAURĖS KARO FRONTAS LIETUVOJE, II

O. URBONAS

BENDRA POLITINĖ PADĖTIS 1704 METAIS.

Jei 1703 m. bėgyje pakartotinai buvo mėginama tarpininkauti sutaikyti rytuose kariuojančias puses, tai 1704 m. bėgyje nuo tokių tarpininkavimų buvo atsisakyta, nes praėjusių metų patyrimas nedavė jokių vilčių bet kokiems teigiamiems rezultatams, o bendrame karo teatre nieko neįvyko kas galėjo priartinti karo galą. Atvirksčiai, nesutarimai tarp Augusto II ir Karolio XII dar paaštrėjo, nes Augustas II ir jo šalininkai Lietuvoje ir Lenkijoje vis daugiau ir daugiau priklausė Rusijos caro. Petro gi užkariavimų apetitas, dėl palyginti lengvai pasiektų pergalų Ingrijoje ir Estijoje, iš metų į metus tik didėjo. Savo tikslų siekti jam galėjo sutrukdyti tik pagrindinė švedų kariuomenė, kuri buvo tada pririšta Lenkijoje. Dėl to jis rėmė Augustą II ir jo šalininkus, ir ragino juos, ir toliau karioti prieš Karolį XII.

Po 1703 sutarties ratifikavimo tuojaus prasidėjo derybos dėl 1704 m. kampanijos plano sudarymo. Augustas II paveda savo pasiuntiniui prie rusų caro pasiūlyti sutelkti visą rusų kariuomenę Kieve ir iš ten pulti į Lenkiją tikslu susijungti su saksų kariuomene ir bendromis jėgomis sumušti švedus. Tai buvo taip vadinamoji "konjungcijos" mintis, kuri pirmą kartą šiose derybose buvo iškelta. Pasiūstai Arnstedtui (saksų pasiuntinys prie caro Petro) instrukcijai buvo pridėtas dar, taip vadinamas, "koncertas" ("Concert zu der Campagne auf das Jahr 1704").

Caras Petras, iš pradžių, griežtai atsisakė Augusto pasiūlymo pareikšdamas, kad jo kariuomenė jam reikalinga, pirmon eilėn, operaci-

joms Estijoje ir Livonijoje, tačiau pažadėjo pakubinti tas operacijas ir po to pritraukti kariuomenę prie Dauguvos, iš kur jis būtų pasirengęs "ištiesti pagalbos ranką savo draugams Lietuvoje". Karo veiksmams Lietuvoje jis, matomai, teikė didelės reikšmės, kas matyti iš jo laiško rašyto 1704 metais kovo 23 dieną Pskovo armijos vadui (ten buvo sutraukta beveik du trečdaliai visos rusų kariuomenės). Jis rašo, kad nežiūrint jog pasirengimai pulti Narvą ir Tartu beveik jau yra užbaigti, armija turi būti parengta, reikalui esant, per 3 dienas pradėti žygį Lietuvos link. Tas įsakymas galiojo iki tų pat metų balandžio mėnesio, ir tik to mėnesio pabaigoje jis buvo atšauktas.

Jei jieskoti motyvų dėl tokio caro nusistatymo pasikeitimo, tai jų randama keletas. Iš vienos pusės caras, kuris per savo šnipus buvo gerai informuotas apie būklę Estijoje ir Livonijoje, numatė, kad ten jis gali lengviau laimėti. Beto, jis nerizikuoja susidurti su pagrindine švedų kariuomene, prieš kurią jis stotų su savo, dar nesenai suformuota ir neužtektinai apmokyta ir neužgrūdinta, kariuomene į lemiamą mūšį. Iš kitos pusės ir Augustas vis daugiau buvo linkęs atsisakyti nuo "konjungcijos" minties, bijodamas per daug susirišti su rusais ir įsileisti juos į Lietuvą ir į Lenkiją. Mat tokia politika iššaukdavo ir jo šalininkų tarpe vis didesnę nepasitenkinimą. Bent rusų šaltiniai visą atsakomybę už nepasisekimus Lietuvoje suverčia Augustui ir tvirtina, kad tų nepasisekimų galima buvo išvengti.

Mes žinome, kad Lietuvos bajorų, su Oginskiu priekyje, bendradarbiavimas su rusais prasidėjo nuo Biržų pasitarimo 1701 m. Gi, Lenkija

buvo surišta su rusais tik per Augustą II. Nei savo pasiuntinio, nei kito įgaliooto žmogaus ji prie caro Petro neturėjo. Augustas pakartotinai mėgino ir Lenkijos vardu pasiųsti delegaciją pas cara Petrą, bet visos jo pastangos lenkams pasipriešinus nedavė jokių vaisių. Galų gale jam pavyko lenkus įkalbėti, ir 1704 m. pradžioje lenkų delegacija su Kulmo vaivada priešaky išvyko Rusijon prašyti carą "materialinės ir moralinės pagalbos". Maskvoje delegacija susitiko su caru ir rugpjūčio 30 d., po gan ilgų ir sunkių derybų, "traktatas" buvo pasirašytas. Caras pažadėjo lenkams padėti gyva jėga ir pinigais ir perduoti Lenkijai tam tikrą teritoriją, kuri bus Lenkijai svedų sąskaiton prijungta. Vienkart jis pareikalavo, kad lenkai sustiprintų savo kovą prieš Karolį XII. Kokios nors realios vertė šis "traktatas" neturėjo, jei neimti dėmesin teigiamo išpūdžio, padaryto lenkams dėl galimo teritorijos prijungimo. Caro pažadas dalinai sušvelnino lenkų pasipriešinimą Augustui dėl jo bendradarbiavimo su rusais.

Žymiai svarbesni buvo caro Petro susitariimai su Lietuva. 1703 m. gruodžio 5 d. Javorove Augustas II surašė instrukciją Liudvikui Pacui, kuris kaip Lietuvos atstovas turėjo vesti derybas su caru. Vasario pradžioje Pacas susitiko su caru Maskvoje, ir jau pirmomis kovo dienomis jo misija buvo sėkmingai užbaigta. Pacas išgavo caro pažadą jau kovo pabaigoje perduoti Lietuvos Brastos apylinkėse stovėjusias stambesnes rusų jėgas (apie 30,000) Augusto II dispozicijon ir išmokėti Lietuvai anksčiau žadėtą subsidiją 60,000 rublių sumos.

Nežiūrint to, kad savo laiške Augustui II caras rašo, jog "jis pilnai išpildė visus savo brolio reikalavimus" (laiškas iš 1704 m. vasario 26 d.), iš tiesų tie pažadai buvo išpildyti tik dalinai. Vieton pažadėtas 30,000 tik 10,000 pagelbinės kariuomenės buvo numatyta Lietuvai, ir vieton pažadėtų 60,000 rublių, faktiškai tik 10,000 rublių buvo išmokėta per Smolensko vaivada, o 5,000 buvo pažadėta išmokėti vėliau. Kas liečia, gi, pagelbinės kariuomenės atvykimą — tai šis reikalas buvo atidėtas "kol ataugės žolė". Kaip vėliau matysime, 3,500 vyrų rusų rinktinė, generolo Korsakovo vadovaujama, 1704 m. liepos mėn. atvyko į Jokūbspilį ir perėjo M. Vyšnioveckio žinion.

Lietuvos ryšiai su caru nebuvo nutraukti ir po Paco atšaukimo iš Rusijon. Pacui išvykus iš Rusijos, Augustas paskyrė Lietuvos pasiuntiniu prie caro Miką Kristupą Bjalosorą. Kad Bjalosoras ir vėliau atstovavo Lietuvą prie caro Petro matyti iš Loevenhaupto pranešimo, kur jis rašo, kad buvo sugautas Bjalosoro kurjeris, kuris

vežė laišką Oginskiui iš rusų stovyklos ties Narva. Laiške sakoma, kad Bjalosorui pasisėkė išgauti caro pažadą pasiųsti daugiau kariuomenės Lietuvon.

Švedai ir saksai griebsi visų priemonių, kad sustiprintų savo įtaką Lenkijoje. 1704 m. pradžioje švedai kiek laimėjo. Varšuvoje susirinko Didžiosios Lenkijos konferencija, kuri atnaujino praeitų metų derybas su švedais. Opozicija greit laimėjo. Ji konferenciją paskelbė generaline ir vasario pradžioje paskelbė Augusto II detronizaciją. Tiesa toje konferencijoje dalyvavo tik 5 apygardų atstovai, būtent tų, kurios buvo švedų okupuotos: Didžiosios Lenkijos, Kujavijos, Mozūrų, Podliachijos ir Vakarinių Prūsų. Tuo pat metu Augustas II sušaukė senatorių ir deputatų susirinkimą Krokuvoje, bet šis susirinkimas dar mažiau atstovavo kaip Varšuvos konferencija. Augustui, tačiau, pavyko suimti savo svarbiausią konkurentą — Jokūbą Sobieckį ir per savo draugus lietuvius ir lenkus, išvystyti gan stiprų spaudimą Didžiosios Lenkijos pietinėje daly ir Podliachijoje. Prsidėjo dar ir tas, kad rusų ir saksų veiksmų planai Lenkijoje pasidarė žinomi, kas privertė kai ką iš karštesnių galvų susimąstyti dėl ateities. Įvyko tam tikras persilaužimas: bendrame nusistatyme buvo atsisakyta nuo Varšuvos konferencijos sprendimų, ir vis daugiau lenkų reiškė savo ištikimybę Augustui. Tokiose aplinkybėse Augustui pavyko gegužės mėnesio bėgyje sušaukti gan skaitlingą susirinkimą Sandomire. Ten buvo nuspręsta sudaryti generalinę konferenciją tikslu veikti prieš Varšuvos konferencijos nutarimus.

Nežiūrint didelės opozicijos naujo karaliaus rinkimams, Karoliui XII, vis gi, pasisėkė paskelbti Lenkijos karalium ir Lietuvos D. Kunigaikščiu Stanislovą Leščinskį, Poznanės vaivada. Derybos dėl taikos ir sąjungos tarp Lenkijos ir Švedijos buvo sunkiai ir nesklandžiai pradėtos ir vestos, kol netikėtai Augusto II atvykimas į Varšuvą padarė joms galą.

1704 m. liepos gale politika ir diplomatija kaip ir nutilo, karinės operacijos vėl išėjo priekin. Pažiūrėsime kaip tas vyko.

BENDRA KARINĖ BŪKLĖ 1704 METAIS

1703 karo eigos Lenkijos karo teatre pasėkoje Augusto II padėtis ypatingai pasunkėjo, nes per nesėkmingus 1703 m. veiksmus, ypač prie Torno, kariuomenė sumažėjo beveik dviem trečdaliais. Nėgana to: 1704 m. vasario mėn. Varšuvos konfederacija atsisakė jam duotos priesaikos ir net paskelbė jį detronizuotu ir, iš to išeiinant, atsisakė jį remti, net priešingai sudarė su

švedais sutartį dėl bendros prieš Augustą II kovos. Tuo būdu Augustas II nustojo visų Lenkijos karinių išteklių. Bet Augustas nelaikė savo reikalą pralaimėtu, nepripažino Varšuvos konfederacijos nutarimų ir energingai pradėjo ruošti tolesniam karui.

Jau anksčiau buvo nurodyta, kad 1703 m. lapkričio mėn. Augustui buvo pasisekė įkalbėti carą Petrą ratifikuoti "traktatą", kuris nustatė tolesnės kovos prieš Karolį XII planą. Pagal šį planą Augustas 1704 m. kampanijai turėjo gauti 12,000 pagelbinės rusų kariuomenės ir 300,000 rublių pinigine subsidija. Be to, tam tikra pagalba kariuomene ir pinigais buvo pažadėta ir Augusto šalininkams Lietuvoje.

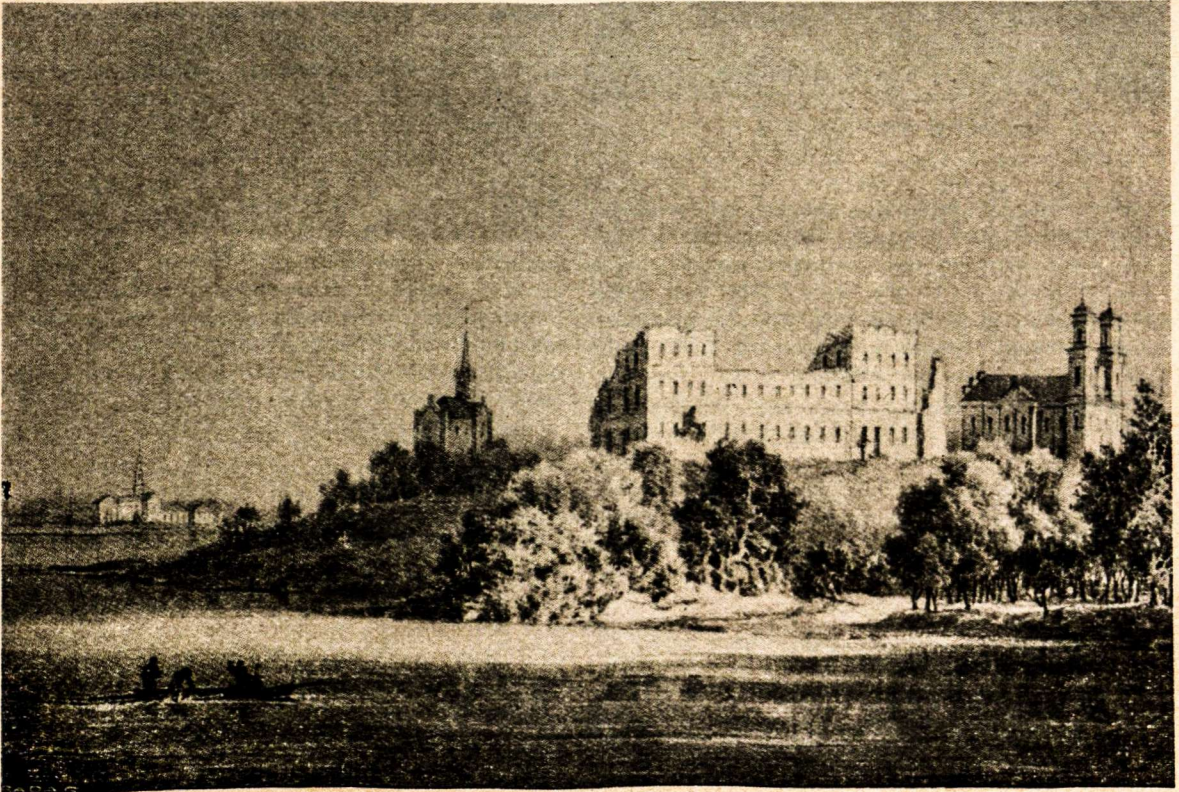
Savo pasiruošimą 1704 m. kampanijai Augustas II pradėjo nuo savo kariuomenės reorganizacijos. Pertvarkytos kariuomenės branduolį sudarė jo kariuomenės likučiai (apie 4,000) ir saksų iš vakarų atšaukta rinktinė (apie 5,600), kuri, pagal Augusto su imperatorium sudarytą sutartį, kovojo vokiečių kariuomenės sudėty prieš prancūzus. Pašaukus numatytus naujokus, visa Augusto kariuomenė (saksų), pagal jo apskaičiavimą, galėjo turėti 23,000 vyrų neskai-

tant lenkų ir lietuvių dalinių, dar likusių jam ištikimų ir rusų pagelbinės kariuomenės. Įsakydamą naujokus šaukti Augustas II davė jau 1703 m. lapkričio mėn., bet tik 1704 m. pavasariui jau gerokai įpusėjus šaukimas buvo pradėtas rimtai vykdyti. Toks pavėlavimas dalinai aiškinamas tuo, kad kraštas, kuriame jau keleta metų iš eilės naujokai buvo šaukiami, nenorėjo juos lengva širdimi duoti ir šaukimas sutiko krašte tam tikrą pasipriešinimą, dalinai gi ir todėl kad rusų pažadėtos piniginės subsidijos buvo išmokėtos gerokai pavėlavus.

Pėstininkai buvo šaukiami ir siunčiami į kariuomenę Saksonijoje, raiteliai — Lenkijoje. Augustas pakartotinai ragino visas instancijas pagreitinti šaukimą, bet nežiūrint visų raginimų, iki 1704 m. birželio mėn. jo kariuomenę nesudarė daugiau kaip 17,000 vyrų. Tiesa, vasaros metu jam pavyko pašaukti kariuomenėn dar 2,000 vyrų, bet iš jų tik apie 500 suskubo pasiekti kariuomenės išsidėstymo punktus ir dalyvauti veiksmuose.

Rusų pagelbinę kariuomenę, kuri pagal sutartį su caru Petru, buvo perduota Augusto II valdžion, nesudarė daugiau kaip 9,000 vyrų. Ir šis

Biržų pilies griuvėsiai. Pilis buvo statyta 1603 m.

Rusijos caras Petras I

skaičius per trumpa laiką dar gerokai sumažėjo, nes nepakankamai apmokyti ir neįpratinti į žygius žmonės greitai nubyrėdavo. Operacijoms iš tiesų, teliko jų nedaugiau, kaip 7,000. Kas liečia kazokus, šiai pagalbinei kariuomenei pridutu, tai jų buvo iš viso ne daugiau kaip 2,500, o jų karinė vertė buvo dar mažesnė.

Lenkijos - Lietuvos kariuomenė, kurią Augustas II 1704 m. veiksmuose galėjo vartoti, buvo sudaryta, kaip anksčiau jau buvo nurodyta, iš 3 grupių: viena Didžiosios Lenkijos generolo Radomickio vadovaujama, antra — gen. ltn. Brandto vadovybėje ir trečia — Vyšnioveckio ir karūnos regimentariaus Stasio Rzevuskio vadovybėje.

Kaip matom, būta gan skaitlingos ir didelės kariuomenės. Bet kas liečia jos karinę vertę, jei spręsti iš visos eilės žemesniųjų vadų pranešimų, ji buvo gan žema. Pėstininkų dauguma buvo naujokai, nepakankamai apmokyti ir karo veiksmuose dar neužgrūdinti. Rusų pagalbi-

nės kariuomenės dideli nuostoliai vien tik žygio metu jau pakankamai kalba apie jos, toli gražu, menką apmokymą. Vadovybės sudėtis buvo apmokyta nė kiek negeriau už kareivius.

Švedų kariuomenė, kuri 1703 m. veiksmuose Lenkijoje turėjo žymiai mažesnius nuostolius negu Augusto II kariuomenė, galėjo išstatyti stiprius kadrus atvystantiems iš Švedijos naujokams Taigi jos būklė buvo žymiai geresnė. Tačiau Karolis XII nesitenkino vien savo kariuomenės papildymu, jis numatė ją dar padidinti 1 pėstininkų ir 4 dragūnų pulkais, kurie turėjo būti suformuoti. Naujokų šaukimo įsakymą Karolis, kaip ir Augustas II, davė dar 1703 m. gruodžio mėn. pradžioje. Bet, atsižvelgiant į sunkumus, su kuriais jo vykdymas susidūrė Švedijoje, bendras šaukimas buvo atidėtas gegužės 1 dienai. Tačiau ir ši terminą pilnai išlaikyti nesisekė, ir pirmieji švedų naujokai į Vakarų Prūsus atvyko tik gegužės 26d. Galutinai švedų kariuomenės pulkai jiems skirtus naujokus gavo tik birželio pabaigoje. Lenkijoje stovinti švedų kariuomenė iš viso gavo 12,000 naujokų, neskaitant lauko artilerijos, kuri iš Rygos buvo perkelta į Elbingą ir apie birželio pabaigą prisijungė prie Karolio XII kariuomenės. Tokiu būdu 1704 m. operacijoms Karolis XII turėjo 33,000 švedų kariuomenės, neskaitant Lietuvos - Lenkijos kariuomenės, kuri kovojo švedų pusėje. Ta kariuomenė susidėjo iš K. Sapiegos kariuomenės ir Lenkijos karūnos kariuomenės vadovaujamos kunigaikščio Liubomirskio. Tvarkydamas savo kariuomenę būsimiems veiksmams, Karolis XII visą K. Sapiegos kariuomenę, išskyrus du eskadronus storastos J. Sapiegos vadovybėje, pasiuntė Lietuvon, kur Sapiega turėjo stoti generolo Loevenhauto valdžion. Tie du Lietuvos eskadronai, kurie liko prie švedų kariuomenės, atrodo, jokio karinio uždavinio negavo, jie buvo palikti, matomai, grynai reprezentacijos reikalams. Liubomirskis su savo 8,000 vyrų korpu veikęs Valuinėje, buvo atšauktas ir prijungtas prie švedų bendros kariuomenės.

Pagal šią švedų kariuomenės operacinę pertvarkymą Sapiega su savo kariuomene buvo nukreiptas Lietuvon. Kaip toliau pamatysime, ir Vyšnioveckis su savo kariuomene atsidūrė Lietuvoje, ir čia abu magnatai stojo į kovą vienas prieš kitą. Dviejų lietuvių kariuomenių susidūrimas įnešė į vykstančią kovą pilietinio karo žymių, kur žmonės ne tiek vadovavosi savo politiniu įsitikinimu kiek neapykanta ir kerštu. Dabar jau atrodė per maža vienas kitą nugalėti, tikslas buvo vienas kitą sunaikinti.

Iš visko čia pasakyto yra aišku, kad švedų kariuomenė buvo skaitlingesnė už Augusto II

kariuomenę. Tas, be abejo buvo švedų pirmenybė. Bet dar didesnę persvarą švedai turėjo kariuomenės kokybėje. Pagal sudėtį ji turėjo tik apie trečdalią naujokų, bet ir tie patekė į užgrūdintų karių eiles, į vyrų, kurie jau kelinti metai žygiavo nuo vienos pergalės prie kitos, greit perėmė jų dvasią ir jų savim pasitikėjimą. Švedų istorikai vienbalsiai prieina išvados, kad 1704 m. Karolio XII kariuomenė savo karine verte ir kokybe buvo pasiekusi augščiausį laipsnį. Niekad daugiau tokiai gerai kariuomenei Karoliui XII vadovauti neteko.

1704 m. žiemos ir ankstyvo pavasario metu padėtis Lenkijos karo teatre buvo sekanti: švedų pagrindinės jėgos stovėjo Vakarų Prūsiose turėdamos priedangos rinktines Pultuske ir Varšuvoje. Rehnschioldo rinktinė (10 pulkų, iš jų 2 pėstininkų) apie Naujuosius Metus stovėjo Didžiosios Lenkijos centre, t.y. Sieradzėje. Šiai rinktinei, kuri turėjo uždavinį ginti Varšuvą, buvo priskirti starostos Sapiegos eskadronai, kurie buvo patalpinti Varšuvoje (šis faktas daugiausia kalba už tai, kad eskadronų pagrindinis uždavinys buvo grynai reprezentacinis. Be to, rinktinė turėjo stebėti kas darosi Saksonijoje, nutraukti susisiekimą tarp Lenkijos karo teatro ir Saksonijos ir, kaip išsireiškė Karolis XII savo laiške Rehnschioldui iš 1704 m. sausio 19 d., „nualinti Sieradzę ir Krokuvos apylinkes taip, kad jei saksai kada vėl ateitų į tą rajoną, visus išteklius surastų jau suėstus“.

Sausio mėnesio bėgyje, norėdamas galutinai nutraukti saksų susisiekimą su Saksonija, Rehnschioldas mėgino užimt Čenstachavą. Sausio pabaigoje švedai priartėjo prie Čenstachavos, bet įsitikinę, kad miestas yra įtvirtintas ir kad įgula pasirengus gintis — atsitraukė ir sugrįžo išeities padėtin.

Tuo metu į Krokvą atvyko Augustas II ir sutelkė mieste Lenkijoje žiemojusius saksų dalinius (arti 4,000) ir Lenkijos karūnos kariuomenės dalį, kuri išliko jam ištikima. Sugrupavęs savo kariuomenę ir sutvirtinęs savo padėtį, Augustas II sušaukė lenkų ponų suvažiavimą tikslu parengti žygius kad sutrukdytų Varšuvoje einančias derybas tarp švedų ir lenkų (klausias, kuris ypatingai Augustą domino ir kuris turėjo būti Varšuvoje išspręstas, buvo jo detronizacija ir naujo Lenkijos karaliaus rinkimai). Kaip Augustas II buvo užinteresuotas nieko netrukdomas aptarti su savo šalininkais reikalingus žygius prieš Varšuvos konfederaciją, taip ir Karolis XII buvo užinteresuotas Augusto planus sutrukdyti. Dėl to, tik gavęs pranešimą apie Augusto į Krokvą atvykimą ir apie sušauktą mieste suvažiavimą, Karolis įsako Rehn-

schieldui tuojau žygiuoti Krokuvos link ir suvažiavimą išvaikyti. Pastarasis, pasiekęs Krokvą, rado miestą, jau apleistą. Augustas per Bochnią pasitraukė Sandomiro link, kur perkėlė ir Lenkijos ponų suvažiavimą. Vienkart Augustas nusprendė jėga praskinti sau kelią į Didžiąją Lenkiją, kad priartėtų prie Saksonijos, iš kur jis laukė jam taip reikalingų pastiprinimų. Be to, jo pasirodymas toje provincijoje galėjo paveikti bajorus ir šlėktą, kurių tarpe buvo daugiausiai nesukalbami jo priešininkai, pasiuntę atstovus Varšuvos konfederacijon, kur jie buvo užimti jo įpėdinio rinkimu.

Prastovėję keletą dienų Krokuvos apylinkėse, švedai nužygiavo paskui Augustą, ir jau kovo 4 d. atsidūrė 2 mylias į vakarus nuo Sandomiro. Augustas ir vėl laiku pasitraukė, ir užtikrinti sau susisiekimą tarp abiejų Vyslos krantų, ties Piotrovino pasistatė per Vyslą tiltą. Kovo 22 d. švedai puolė saksų įrengtą prieštiltį vakariniame krante, kas privertė Augustą skubiai tiltą nugriauti ir pasitraukti dar toliau į šiaurę.

Kaip matome, visą tą laiką tarp Augusto ir švedų vyko žaidimas. Švedai sekė kiekvieną jo žygi, sutrukdydavo ir priversdavo Augustą keisti planus ir sprendimus. Augustas laikėsi visiškai pasyviai, ir vienintėlis jo pasiektas rezultatas buvo, kaip motome, kad jam pasisekdavo išvengti rimtesnių kautynių su švedais. Faktinai jam nieko kito veikti ir neliko. Jo kariuomenė dar, toli gražu, nebuvo tiek sustiprėjusi ir padidėjusi, kad galėtų rizikuoti stoti į kautynes su švedais. Rusų pagelbinė kariuomenė, kuri kovo pirmomis dienomis pradėjo žygiuoti Lenkijos link, tik birželio pradžioje pasiekė Kievą. Gen. ltn. Grandto korpas, kuris gavo įsakymą tuojaus susijungti su Augusto kariuomene, iki kovo pabaigos nesugebėjo atlikti žygio ir vis dar nebuvo atvykęs į paskirtą vietą. Galų gale, naujokų šaukimas Saksonijoje, kuriais jo kariuomenė turėjo būti papildyta, kaip anksčiau buvo nurodyta, buvo prarastas su dideliu pavėlavimu. Tik gegužės pradžioje pašaukti naujokai galėjo būti sutelkti į apmokymo centrus ir to mėnesio pabaigoje parengti žygiui pagal Augusto įsakymą. Galų gale, tik birželio 16 d. pašaukti Saksonijoje žmonės, greitomis apmokyti, pradėjo žygiuoti Augusto II kariuomenės išsidėstymo punktų kryptimi.

—0—

Prieš pereinant prie aprašymo veiksmų, paprastai vadinamų „didžiąją Lvovo operacija“, gal bus įdomu pamėginti išnagrinėti tas priežastis, kurios privertė, ar paragino Karolį XII laikinai atsisakyti nuo „žaidimo“ su Augustu ir mesti savo kariuomenę visai kita kryptimi.

Reikalinga prisiminti, kad švedai, kariaudami Lenkijos teritorijoje, lenkų tarpe surasdavo gan daug draugų, kurie dėl įvairių priežasčių palaikydavo švedų pusę ir nesvyruodavo stoti į kovą prieš savo karalių. Tokioms sąlygoms esant, lengva suprasti, kad organizuoti ir palaikyti agentūrinę tarnybą švedams nesudarė jokių sunkumų. Tie agentai, palaikydami ryšius su savo tautiečiais Augusto pusėje, suteikdavo Karoliui smulkiausias žinias apie tai kas darėsi Augusto kariuomenėje ir jos užnugary. Tu būdu, Augusto nutarimas sutraukti visą savo kariuomenę į Lenkiją (įskaitant ir Saksonijoje pašauktus žmones) Karoliui jokios paslapties nesudarė. Žinojo jis ir Augusto nusistatymą visus Saksonijoje pašauktus žmones telkti Lvove, kuris tam tikslui buvo kiek sustiprintas ir aprūpintas įgula. Kas liečia Augusto II kariuomenę pačioje Lenkijoje, tai su ja švedai palikydavo tamprus ryšius, ir kiekvienas jos žygis jiems buvo puikiai žinomas.

Iš kitų frontų Karolis turėjo sekančias žinias: iš Valuinės jis gavo pranešimą, kad rusai ten ruošia stambesnę operaciją, kas buvo pilnai patvirtinta ir agentūrinių žinių iš pačios Rusijos. Iš Suomijos fronto vado Karoliš gavo pranešimą, kad rusai Ingriją dalinai apleido ir kad tolesnių veiksmų reikia laukti ties Lietuvos siena. Tą patvirtino ir Loevenhauptas iš Kuršo, pranešdamas, kad rusai Lietuvoje laukiami bet kada ir kad jis numato artimoje ateityje susidurtis su rusais Lietuvoje.

Toki buvo kariniai — politiniai samprotavimai, kurie visi atrodė galimi, turint galvoje, kad caras Petras buvo susirūpinęs palaikyti Augusto svyruojančią sostą. Bet, negana to. Grynai kariški samprotavimai neleido Karoliui palikti Lenkijos karo teatro ir įieškoti sprendžiamojo susidūrimo su Petru Rusijos gilumoje. Nekalbant apie vietinius reikalus — Augusto detronizaciją, naujo Lenkijos karaliaus rinkimą, savo padėties Lenkijoje stabilizavimą ir t.t.—toks Lenkijos karo teatro apleidimas leistų Augustui ne tik kariškai sutvirtėti, bet sunaikintų visus švedų iki šiol Lenkijoje pasiektus politinius laimėjimus. Iš kitos gi pusės, pritraukta rusų kariuomenė Lenkijon leistų Karoliui ne tik čia pat vietoje tą kariuomenę sunaikinti, bet pakreiptų švedų pusėn ir visus svyruojančius lenkus, kurie iki šiol negalėjo apsispręsti, arba nenorėjo. Dar vienas motyvas ragino Karolį nukreipti savo kariuomenę Lvovo link: dauguma to rajono bajorų dalyvavo Sandomiro suvažiavime ir pasisakė už Augustą. Kad priverstų juos pripažinti Leščinskio išrinkimą karalium, reikalinga buvo švedų akcija, tam tikras karinis spaudimas. Be

to, tame rajone Augustui priešingos grupės organizavimas darė švedų kariuomenės buvimą ten pageidaujamu. Pats Lvovas buvo, be to, pakankamai svarbus ir didelis kultūrinis ir politinis centras. Jo užėmimas surastų atitinkamą atgarsį imperatoriaus ir vokiečių sluogsniuose, kurie susirūpintų švedų kariuomenės pasirodymu prie Vengrijos sienos.

Pirmomis liepos mėnesio dienomis švedų kariuomenė pajudėjo iš žiemos postovio. Pagrindinės kariuomenės kelios voros žygiavo per Torną ir Ravą Novomiasto link, vyriausioji būstinė su savo daliniais — per Ciechanovą Varšuvos link. Peržengę Vyslos liniją, visi pulkai sustojo ir laukė naujo Lenkijos karaliaus išrinkimo, po to, visa kariuomenė buvo sutelkta Novomiaste. Iš čia visa kariuomenė, Karoliui asmeniškai vadovaujant, skubiai pajudėjo Sandomiro link, ir liepos 25 d. sustojo Vyslos krante priešais Sandomirą. Kariuomenės buvo 28,000 o savo kokybe ir karine verte ji buvo pasiekusi augščiausio laipsnio.

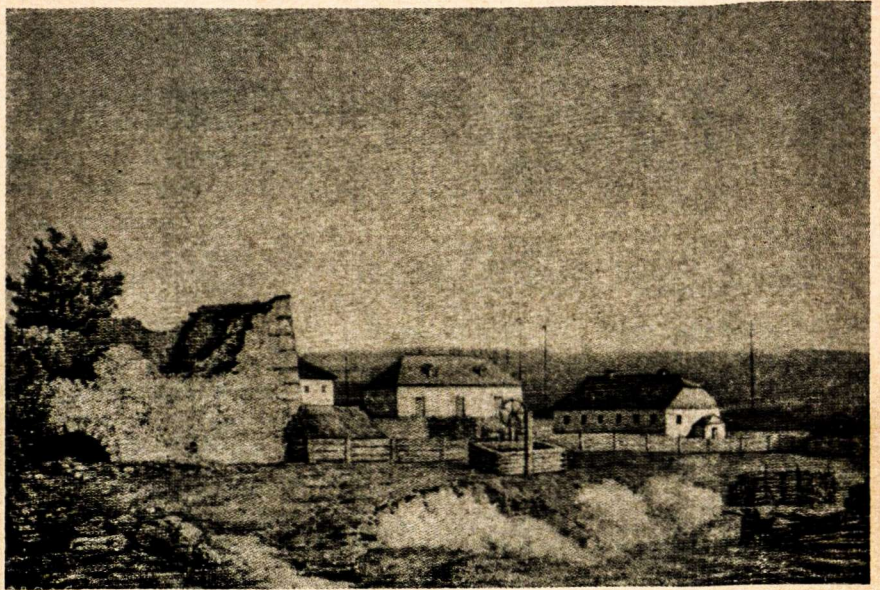
Augusto II 1704 m. kampanijos sudarytas planas buvo grynai defenzyvinis. Jo kariuomenės reorganizacija užsitęsė, rusų pagalba vėlavo ir turimomis jėgomis jis, faktiškai, mažai ką galėjo padaryti. Jo karinius sprendimus, be to, dar žymia dalimis veikė Lenkijos politinė padėtis, nes daug laiko ir pastangų jis eikvojo, kad sustabdytų, arba bent neutralizuotų vasario mėnesio detronizacijos akto ir liepos mėnesio Leščinskio išrinkimo akto veikimus.

Švedų judėsiiai Augustui ypatingai buvo nepatogūs. Jo pastangos buvo nukreiptos sutelkti visą savo kariuomenę ir Saksonijoje pašauktus naujokus į Sandomirą. Pranešimą apie švedų judesį gavęs, jis skubiai žygiuoja į Lvovą, vienkart įsakydamas iš Saksonijos žygiuojančius naujokus nukreipti taip pat į Lvovą. Tos naujokų voros, kaip anksčiau buvo nurodyta, dar birželio mėn. bėgy pajudėjo ir per tą laiką jau pasiekė Lenkiją, Kobylin miestelį. Ten Šteinau, vadovavęs voroms gavo Augusto įsakymą su pranešimu, kad švedai jau įsiveržė į Didžiąją Lenkiją. Žygiuoti Lvovo link, neturėdamas tikrų žinių apie tolesnius švedų judesius, Šteinau nenorėjo rizikuoti. Dėl to jis grįžta atgal ir liepos 4 d. užima įtvirtintą poziciją už Obros pelkių.

Nauja padėtis privertė Augustą II pakeisti visą operacijos planą. Žygis Lvovo link buvo sustabdytas. Šteinau gavo įsakymą užimtą poziciją laikyti ir iš tos pusės pridengti Saksoniją. Jam buvo pasiūlyta patogiai progai pasitaikius pamėginti užimti Didžiąją Lenkiją. Jis galėjo pasinaudoti lenkų karūnos kariuomenės Radomickio korpu, vėliau ir gen. ltn. Brandto lietu-

Kunig. Vyšnioveckių pilies griuvėsiai Karoline, Minsko srityje.

vių korpu. Pats Augustas su savo saksų-lenkų kariuomene atsitraukė į Jaroslavą, kur jis norėjo sulaukti rusų, kurie tada žygiavo Lvovo link. Tolimesnis jo planas numatė sugrįžti prie Vyslos ir drauge su rusais sutrukdyti švedams persikelti per ją.

Rusų kariuomenė, tačiau pasivėlino. Tik liepos 27 d., kaip tik tą dieną, kai visa švedų kariuomenė susijungė ties Sandomiru, rusai (9,000) pasiekė Jaroslavą. Į Jaroslavą jie atžygiavo taip nežmoniškai išvargę, kad be keletos dienų poilsio juos panaudoti nebuvo galima. Keletai dienų praslinkus, saksų-rusų kariuomenė iš Jaroslavo pajudėjo ir nužygiavo Bugo upės link. (Patkulis savo laiške Golovinui, rugpiūčio 11 d. aiškina Augusto atsitraukimą tuo, kad jis turėjęs maža pėstininkų, kad pastotų Karoliui kelią per Vyslą.

Ties Sokalu (prie Bugo) Augustas įrengė įtvirtintą stovyklą, kurioje ir nusprendė laukti tolimesnių švedų veiksmų. Rajone tarp Sano ir Bugo buvo paliktas gen. ltn. Brandto lietuvių korpas, kuris turėjo sekti švedų veiksmus ir saugoti pagrindinę kariuomenę nuo netikėto švedų puolimo.

Paskutinėmis liepos dienomis Karolis peržengė per Vyslą ir jau rugpiūčio 4 d. pasiekė Jaroslavą. Švedai žygiavo Sano kairiuoju krantu, ir toje vietoje jų koncentracija truko gan ilgai, nes visa sritis buvo saksų išplėsta ir švedams buvo sunku savo kariuomenę išmaitinti. Tačiau, tilto statymo darbai buvo skubiai varomi pirmyn, ir rugpiūčio 15 d. visa švedų kariuo-

menė jau galėjo persikelti į Sano dešiniąją krantą. Rugpiūčio 19 d. iš savo žvalgomosius rinktinės Karolis gavo netikėtą pranešimą: Augustas iš Sokalo pajudėjo ir nužygiavo Lietuvos Brastos link.

Nėra jokios abejonės, kad Karolis XII, persikėlęs per Saną būtų mėginęs pulti Augustą jo įtvirtinoje stovykloje. Dabar aplinkybės pasikeitė. Augustas švedų smūgio išvengė ir įgavo laisvę judėti po visą karo teatrą nebijodamas švedų netikėtų užpuolimų. Žygiuoti paskui jį Karoliui tikslo nebuvo. Tuo atveju kaip tik būtų duota proga Augustui pasiekti savo tikslą, ką Patkulis savo laiške Golovinui 1704 m. rugpiūčio 18 d. išreiškė sekančiais žodžiais: "pour faire promener les suedois dans le pais".

Artinosi ruduo, baigėsi metai — ir visas iki tol bėgęs laikas, iš švedų taško žiūrint, buvo praleistas veltui. Savaiame piršosi mintis, kad Lvovo užėmimas galėtų suteikti švedų vėliavoms naują garbę ir garsą tuo labiau, kad atrodė, jog jo užkariavimas nebūtų surištas su dideliais sunkumais. Lvovą dengė gan skaitlingas J. Vyšnioveckio ir Rzevusio korpas, kurio kovingumą Karolis nevertino augštai. Ir iš tikrųjų, korpas buvo sudarytas tais pačiais pagrindais, kaip ir kiti tuometiniai Lietuvos daliniai, t.y. pulkai susidėjo iš pripuolamai sujungtų į vieną junginį bajorų su savais palydovais. Kaip buvo anais laikais priprasta, tie bajorai nenorėjo pripažinti nei vado autoriteto, nei pasiduoti drausmei.

(Bus daugiau)

MES, IR KARE ŽUVUSIEJI

(laisvas vertimas iš: Marian Hemar)

Ak, kad taip nors po vieną, vieną gėlę:
Po rausvą rožę, po baltą orchidėją —
Uždėti ant kiekvieno grubaus kapo!
Bet, gal jau tikrai neištektų tiek gėlių? ...
Perdaug, perdaug jau išaugę kapų tylių ...
Ant visos plačios žemės, kantraus lapo.

Statyk, paminklą Sibiro stepėse,
Statyk, kryželį Libijos žemėse ...
Statykie kryžių Lietuvos laukuose;
Kaimuose, giriose, ir miestuose ...
Visų kalnų ir upelių krantuose,
Ir visos, visos žemės, griuvėsiuose.

Statykie kryžių ir šiaurės leduose,
Taipgi paminklą vokiečių ghetuose ...
Visų šalių pakeliais po Smūtkelį,
Ir ant septynių marių — po kryželį.
Juodą kryžių augštoj dangaus mėlynėj,
Ir, anoj, požemy — lindynej ...

Ant Kauno, Londono, Varšuvos, Rygos —
Ir ant Paryžiaus, krūtinės pailgos.
Jau neskaičiuoki vietų, neįsiskaičiuok ...
Neišskaičiuosi, nei neprisiminsi.
Bet tik kur atsigrįši į kraštą kokį —
Visur ašarų akis pamatysi.

Šlama girios Lietuvos, Lenkijos ...
Tviska saulė Afrikos ir Tartu!
Neša vėtros sniegą Sovietijos ...
Ir kiekvienas grabas — atviresni vartai ...
Nes pro vartus vis bėga kariauninkai;
Per kraują, mirtį, ir per sopulį tykų ...
Ir jau pro vartus pas Viešpatį nuėję —
Prašo mums laisvės, jie daug iškentėję
O mes gi, Viešpatie Dieve, tik štai ką —
Išmėtinėjam, už — negreitą taiką!!!

Ak, davei mums, Viešpatie, tėvynę!
Dangišką, vaisingą, našią, brandžią ...
Apvedei mūrais drąsių krūtinių! ...
Davei mums savą ir darbščią valdžią ...
Bet angelą pastatei prie vartų,
Kurs ugnies kardu vis mosuoja: —
“Čia gyviems jau uždrausta ši kartą, —
Čia vien grabai, ir kapai — alsuoja! ...

Čia gyviems negalima, negalima!
Tegu laimingieji — pasišąlina! ...
Šis kraštas dabar virtęs nusivylimu,
Šermenų verksmu ir susigrauzimu ...
Niekas, o niekas — čia įeit, negali!
Nes kraujas apsėmęs jūrom, visą šalį!!!

Bet kariai, kurie per grabus išėjo,
Per tamsumas, ir per liety, lapkritinį ...
Augštame dangui maldauti pradėjo,
Puolę prieš sostą Dievo, deimantinį.
“Viešpatie, puolame prie Tavo pėdų ...
Iškelk, mūs žemę, Dieve iš grabų!!!
Argi veltui kentėt ir mirt turėjom?!

Išklausyk, Viešpatie, mes Tavim — pasitikėjom!
Padaryk, Dieve, kad per mirtį, kančią,
Mūsų atvykimas nebūtų veltui ...
Tegu nukrinta skriaudžiančiųjų pančiai.
Nes jie šaukia gyvi už sienų užkalty ...
Kyla jų šauksmas, ašarotos maldos —
“Pagalbos! Broliai! Pagalbos!!!

vertė:

Marija Aukštaitė

KEPURĖ IŠGELBĖJO NUO NELAISVĖS...

(Iš mūsų Nepriklausomybės kovų)

P. GENYS

1919 metais lenkai sutriuškinę bolševikus prie Varšuvos ir atstūmę mūsų kariuomenę iš Augustavo miškų, nukreipė savo smūgį Druskininkai—Nočia—Rodunė—Lyda kryptimi. Mūsų 1 p. pulkas siekė Vasiliškius. Lydos rajone buvo bolševikų rezervai, bet ne visi ginkluoti ir maitinosi ūkininkų bulvėmis nuo laukų.

Pulko vadas karin. Skorupskas buvo susirūpinęs savo pulko užnugario saugumu, nes iš Suvalkų — Augustavo baro atėjo nepalankios mums žinios.

Į Varėną skambino 7 p. pulko vadui, klausdamas kas dedasi Druskininkuose ir gavo atsakymą, kad viskas tvarkoje. Ten esą 7 p. pulko du batalionai. Tačiau ryšio su jais neturėta ir faktinai ten jų jau nebebuvo.

1 p. pulko vadas karin. Skorupskas ir toliau nenurimo, skambino į kariuomenės štabą, prašydamas leidimo atšaukti pulko dešinį sparną iš Vasiliškių, bet leidimo negavo. Tada atitraukė sauvališkai ir tuo išgelbėjo pusę pulko nuo lenkų apsupimo.

Savo žinioje turėjau tik vieną kuopą, nes kitos bataliono kuopos buvo kitur priskirtos. Pulko vadas pasišauke mane į Rodunę ir įsakė užimti barą užpakalinei apsaugai nuo Nočios iki Varėnos, t.y. 20 kilometrų barą. Kol kuopa pasiruoš ir atvyks į Nočią, aš su kulkosvaidžių kuopos vadu ir pora ordinansų nuvykau anksčiau. Jokių žinių apie lenkus neturėjau, bet žinojau kad Nočioj stovi mūsų pulko mažoji gurguolė ir pulko orkestras. Tačiau atvykęs gurguolės ir orkestro neberadau, nes pulko vado patvarkymu jau buvo pasitraukę į Eišiškius. Nuvykau pas kleboną. Klebonas buvo lietuvis ir mano pažįstamas.

Iki kuopa atvyks, klebonas pakvietė pavakarieniauti. Apie lenkus jokių žinių neturėjo. Nočia yra apsupta miškais, kurie tęsiasi iki Varėnos. Naujai pravestas kelias iš Druskininkų į Nočią yra žemėliapiuose atžymėtas.

Atvykus kuopai — leidau išduoti kareiviams vakarienę, nes jau buvo laikas, o išsiskirščius, nakties metu, būtų sunku visus surasti. Tuo laiku įbėga šeimininkė ir praneša, kad miestelyje šaudė. Puoliau jį ieškoti savo kepurės, bet niekur neradau... Nors ir nepatogu be kepurės, bet greitai sėdau ant arklio ir pasileidau į miestelį: žiūrėti kas ten dedasi?

Tuojau ir užlėkiau ant trijų lenkų raitelių. — Iš kurio pulko, ar trečio?, — užklause raiteliai lenkiškai.

— Taigi, iš trečio, — taipgi atsakiau lenkiškai, nusprendęs, jog ginčytis čia jau nėra ko. Matau, miestelis pilnas lenkų raitelių, o mūsų kuopos nėra.

Pasukau link Varėnos. Sutikau dar būrį lenkų raitelių. Prasilenkiau ir neatpažintas išėjau. Jeigu būčiau buvęs su kepure — tikrai lenkai būtų atpažinę kad aš "ne savas".

Paskui mane jojęs kulkosvaidžių kuopos vadas su ordinansais, pamatęs kad mane "apsupo" lenkai, pasuko atgal ir, nujojęs į Rodunę, įspėjo pulko vadą.

1 p. pulkas pastraukė link Eišiškių, o lenkai susikovė su bolševikais.

Paskui, nujojęs į pulko štabą — suradau ir savo kepurę. Mat, kepurė buvau pasidėjęs ant lango, o šeimininkė, nepastebėjusi užleido lango užuolaidas. Man jau išjojus, šeimininkė surado kepurę ir padavė ordinansui.

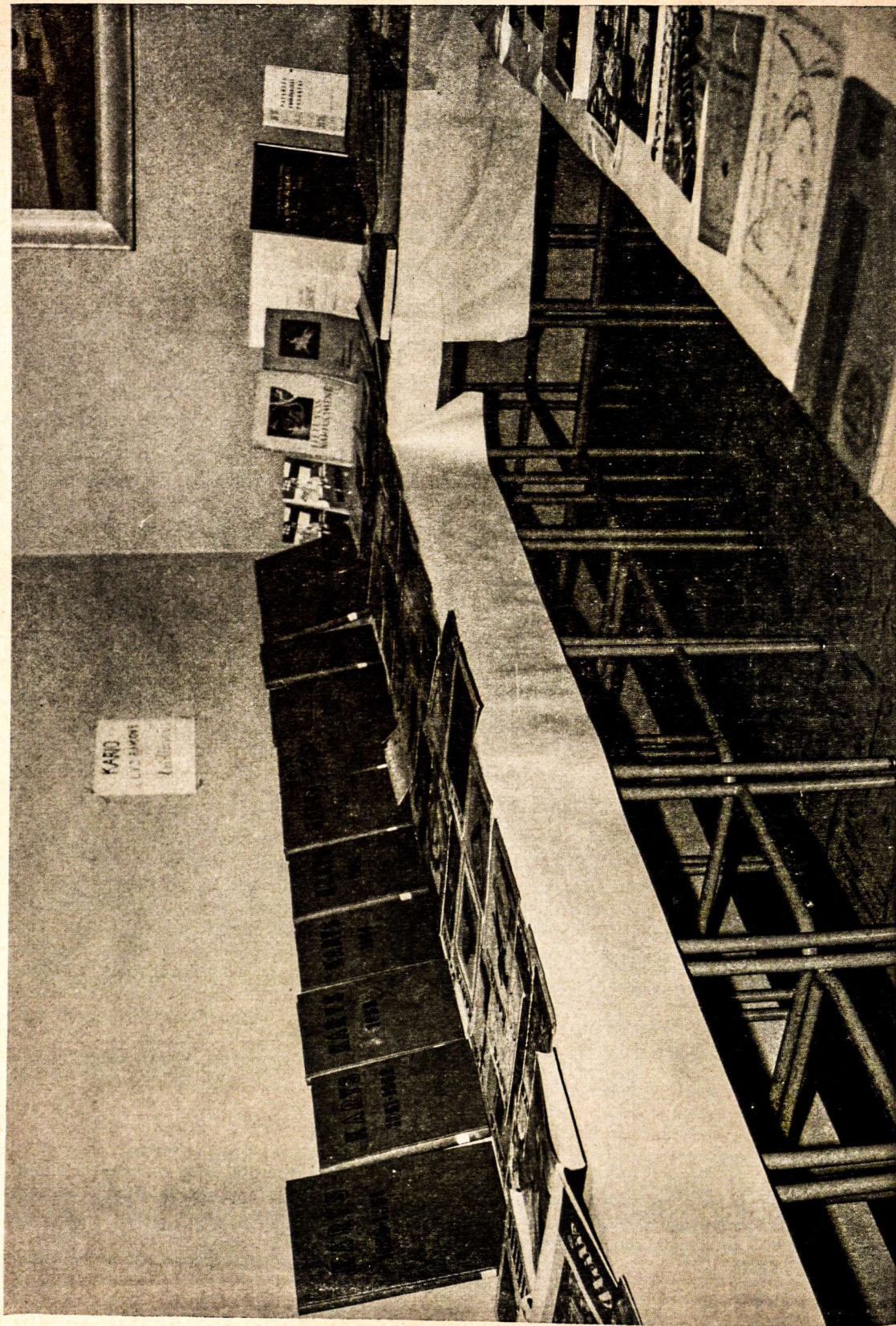
Lenkų žygiavo didelės jėgos ir jų kavalerija netikėtai apsupo Nočios miestelį. Mūsų kuopos netarpiniai apsaugai šaudant kuopos vadas išvedė kuopą link Eišiškių.

PAREIŠKIMAS

1962 m. gruodžio mėn. KARYJE, Nr. 10, tilpo Algirdo Budreckio straipsnis "Gruodžio 17 d. perversmas", kuriame rašoma, kad gruodžio 16 d. į Kauną buvo suvažiavę visų kariuomenės dalių vadai ir įstaigų viršininkai. Toliau rašoma: "Vyriausiame štabe įvyko suvažiavusių karininkų posėdis. Dalyvavo visa kariuomenės vadovybė: krašto apsaugos ministeris Papečkys, kariuomenės vadas gen. Žukauskas, vyriausiojo štabo viršininkas Škirpa."

Šiuo turiu pareikšti, kad anuo metu, gen. S. Žukauskas buvo ne kariuomenės vadas, o labai apribotomis teisėmis, kariuomenės inspektorius, kuris galėjo inspektuoti kariuomenės dalis tik pagal vyriausiojo štabo viršininko nurodymus. Apie tai buvo paskelbta 1926 m. rudenį Kariuomenei Įsakyme, kurio numerio tiksliai nebeprisimenu.

Gen. štabo plk. P. Žilys
Buvęs kariuomenės vado adjutantas

II Kultūros Kongreso spaudos parodoje išstatyti KARIO ir L.V.S. RAMOVES leidiniai. Karinės spaudos kampelis įrengtas plk. A. Reklaičio rūpesčiu.

Foto V. Noreika

II Kultūros Kongreso atstovai, uždėję pagarbos vainiką ant paminklo Žuvusiems dėl Lietuvos Laisvės. Iš kairės: JAV LB centro valdybos pirm. J. Jasaitis, rašytojas J. Jankus ir R. Šaraukaitė. Foto V. Noreika

KULTŪROS KONGRESAS

A. Rėklaitis

II JAV ir Kanados L. B. Kultūros Kongresas, įvykęs Čikagoje š. m. lapkričio 21-25 d. yra jau praeityje. Spaudoje buvo nemaža kritiškų pasisakymų kongreso reikalui. Į tai rengėjai daug dėmesio nekreipė. Kitų spaudoje buvo patariama nekritikuoti kongreso kol dar jis neįvyko ir savo darbais nepasireiškė. Kritikuokime jį po to, kai jis įvyks ir jo darbus pamatysime. Atrodo, kad to patarimo kritikai paklausė. Nutilo. Dabar, po kongreso, spaudoje pasirodys straipsniai, skirti kongreso įvertinimui. Vieni jį girs ir skirs jam laurų vainikus. Kiti kritikuos ir skelbs jo trūkumus. Ir tas yra gerai.

Siekiant geresnių, realesnių kelių bei sąlygų kultūrinei veiklai išsivijoje, konstruktyvi kritika yra būti-

na. Savo klaidų ir trūkumų iškėlimas, objektyvus jų vertinimas bei jieškojimas būdų ir kelių kaip jų išvengti ateityje, yra sveikintinas ir pageidautinas. Kritikuoti yra ne tik mūsų kultūrininkų privilegija. Tai pareiga kiekvieno sąmoningo lietuvi, kuris sielojasi mūsų tautos kultūra ir lietuvybe, kuris tam skiria aukas ir kuris tose srityse pats dirba kiek sugeba, ar išmano.

Turėjau progos pirmąsias dvi dienas Kultūros Kongrese dalyvauti ir jo darbus sekti Bendrąją įspūdį išsinešiau neblogą. Tikėjaušis blogesnio. Gal dėl to, kad prieškongresinės kritikos buvau kiek pritrenktas. Dabar kongreso darbus susumavus ir aš jaučiu pareigą iškelti keletą, mano manymu, svarbių ir reikšmingų, su kultūra ir lietuvybe susijusių dalykų,

kurie kongreso ruošoj ir pačiame kongrese buvo pamiršti arba praleisti kaip nereikšmingi.

Kongresas nieko neužsiminė apie paminklą Žuvusiems dėl Lietuvos laisvės, pastatytą Jaunimo Centro sodelyje, kur čia pat, to centro rūmuose, šis kongresas vyko. Paminklas yra pastatytas šiame laisvame krašte vieton okupanto išgriauto Nepriklausomybės Kovų paminklo pavergtoje tėvynėje, Kaune, Karo muzėjaus sodelyje. Šito paminklo prasmė ir reikšmė dabartiniu sunkiu tautai metu yra daugiopai svarbesnė, negu to, Kaune turėto, paminklo nepriklausomybės metu. Jis lietuvių tautos laisvės simbolis — liudytojas. Jis byloja apie Lietuvos garsią praitį, apie tautos laisvės kovas amžių bėgyje. Šis paminklas įkvepia ryžto ir jėgų mūsų dabartinei kovai už lietuvių už mūsų kultūrą ir laisvę. Mums svetimosose padangėse atsidūrus, reikia daugiau ir dažniau semtis stiprybės iš praeities.

Tėvynės meilės ugnelė mūsų širdyse turi būti dažniau ir stipriau pakurstoma, kad neatšaltų Lietuvos reikalams. Iškilmės prie paminklo, pagerbiant žuvusius dėl laisvės, yra viena iš stipriausių ir geriausių priemonių lietuvių palaikyti ir ugdyti. Ar Kultūros Kongresas tą priemonę tam tikslui panaudojo? Man atrodo, kad ne. Vainiko padėjimas prie paminklo be iškilmių ir be visų kongreso dalyvių, be masės, be jaunimo, tėra tik formalus ir paviršinis pareigos atlikimas. Spaudoje jokios propagandos tuo reikalu nebuvo vykdoma. Niekas neragina, kad mūsų jaunimas ir senimas ir visi kongreso dalyviai susirinktų prie paminklo žuvusių dėl laisvės pagerbimo iškilmėms Kultūrinio Kongreso proga. Neabejoju, kad kongresas save labiau įprasmintų, sukeltų didesnę susidomėjimą visų lietuvių, jei būtų apgalvotai pasiruošta ir prideramai su visomis apeigomis (vėliavų iškilmingas pakėlimas, aukuro ir žvakučių uždegimas, žuvusių pagerbimas, vainiko padėjimas, Himnas ir pan.) būtų padėtas kongreso vardu vainikas prie paminklo. Pagaliau, plenumo posėdžiuose pagrindiniai paskaitininkai nerado reikalo apie paminklą net užsiminti. Juk jo pasatymas pareikalavo daug darbo, pastangų, rūpesčių ir pinigų. Kaštavo apie \$10,000.00. Išeivių mastu juk tai milžiniškas įnašas lietuvių ir kultūros arudan. Ar nevertėjo kongrese prisiminti tuos, kurie tą įvykdė? Be paskatinimo, be iškėlimo neabejotinų kultūrinių laimėjimų viešumon tokiomis progomis, kaip kultūriniai kongresai, savo sunkų lietuvių ir kultūros vežimą netoli tepatruksime.

Kultūros Kongreso kalbėtojai mus ragino: — "Paimkime arklą, knygą, lyrą ir eikime Lietuvos keliu". Jei šis šūkis buvo taikomas išeiviams, tai knygą ir lyrą galime paimti, bet arklą — vargiai, nes savo žemės neturime, kad ją galėtume arti. Gal geriau arklo vieton turėtume paimti ginklą dvasine prasme, — karšta lietuviška širdis, nepalaužiama valia, tryžtas ir kovos dvasia. Mes pasitraukėme nuo vergijos tėvynėje. Pasirinkome laisvus kraštus, kad čia būdami laisvi, galėtume kovoti už savosios tautos gyvybę ir laisvę. Ta kova bus ilga ir sunki. Ją turime laimėti. Ir laimėsime, jei aukosimės, jei ir didžiausios aukos, savo gyvybės, nesigailėsime. Niekad neužmirškime, kad be kovotojo, kario, kraujo aukos Lietuva nebūtų atkūrusi savo valstybės ir nebūtų turėjusi tinkamų sąlygų savo kul-

tūrai ugdyti. Tą tiesą priminė Lietuvos respublikos atstovas p. J. Kajeckas kongreso vakarienės metu. Ministeris pabrėžė, kad tik lietuvių kario kraujo aukos dėka Lietuva, tapdama laisva, galėjo laisvai savo kultūros dirvonus purenti daugiau kaip du dešimtmečius.

1960 m. Žalgirio mūšio 550 metų sukakties proga L. V. Ramovė išleido Dr. Kosto R. Jurgėlos anglų kalba knygą "Tannenberg (Egliją — Grunwald) 15 July 1410". Atspausyta buvo 3000 egz. 2550 tų knygos egz. buvo išsiuntinėta kaip dovana (veltui) į šio krašto ir viso laisvojo pasaulio viešas pagrindines bibliotekas, karo akademijas, karo mokyklas, universitetų bei augšt. mokyklų knygynus. Knygos spausdinimas ir išsiuntinėjimas kraštavo virš \$1,200.00. Tai vėl žymi ir reali ramovėnų savanoriška talka mūsų kultūrai ir Lietuvos reikalui. Tokiu plačiu "Tannenbergo" knygos paskleidimu ramovėnai gražiai ir sėkmingai prisidėjo prie Lietuvos vardo išgarsinimo visame laisvame pasaulyje. Iš gavėjų gaunami šimtai padėkos laiškų.

Arba vėl, L.V.S. Ramovės dešimtmečio proga 1962 m. ramovėnai išleido gražų reprezentacinį leidinį LIETUVIŲ VETERANŲ SAJUNGOS RAMOVĖS PIRMAS DEŠIMTMETIS 1950-1960". Atspausyta 700 egz. Pusė tų knygų dovanomis išsiuntinėjamos į JAV ir kitų laisvų kraštų pagrindines, didesnes bibliotekas kaip istorinis dokumentas. Spaudos ir ekspedicijos išlaidos siekia arti 3,000.00 štai keli atsiliepimai apie šią knygą (ištraukos iš gautų padėkos laiškų): Lietuvos Įgaliotas Ministeris D. Britanijai p. B. K. Balutis... "Atvirai pasakyčiau, kad esu sužavėtas šiuo leidiniu. Jo kruopščiai surinktą turinį pasiškaičius ir itin gausiomis iliustracijomis pasigėrėjęs, savaimi galvon skverbiasi kelios mintys: viena — man dar neteko matyti — nei čia išeivijoje, nei ir pačioj Lietuvoj — lygiai pilnai, gražiai ir puošniai išleistos bet kurios lietuvių organizacijos istorijos, — nors tų organizacijų yra nemaža ir net didesnių ir senesnių. Tuo atžvilgiu pirmoji premija, be abejonės priklauso "Ramovėi"... Lietuvos atstovas Washingtone p. J. Kajeckas: "... Labai malonu buvo susipažinti su taip gražiu leidiniu, išreiškiančiu mūsų tautinės ir valstybinės sąmonės gyvybę, Jūsų organizacijos palaikomą ir skleidžiamą... Šis leidinys yra gražus mūsų istorijon įnašus..." Lietuvos Generalinis Konsulas Kanadoje p. Dr. Jonas Žmuidzinas... "Šis, mano supratimu, taip apdairiai

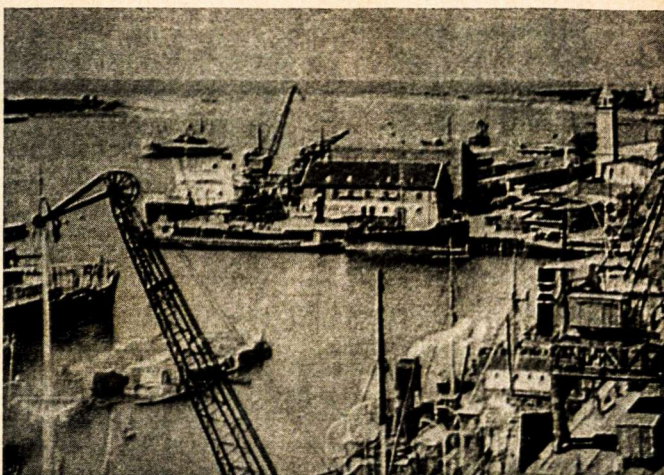
ir sistematiškai suredaguotas ir lietuvių kario patriotizmus ir darbštumą spinduliuojantis leidinys bus itin brangus Lietuvos istorikui ir sociologui. Tad būtų daug nustota, jei sakysim, jįsai nefigurotų šio kontinento ir Europos įžymiesnių bibliotekų kataloguose...". Vyriausiojo Lietuvos Išlaisvinimo Komiteto pirm. Dr. A. Trimakas... "Tai kapitalinė knyga, vaizdžiai išskelianti Ramovės veiklą ir žygius, kuriais verta gėrėtis ir džiaugtis..." Ramovėnas Alfonsas Bikulčius iš Australijos... "Knyga taip meistriškai paruošta, taip kruopščiai surenkant Ramovėnų ir Birutininkų darbus, kurie rodo kiekvienam, kaip turėtume dirbti, kad atvaduotume pavergta Lietuvą. Tamstai, kaip šios knygos autoriui ir redaktoriui, sudėjus tiek daug darbo ir sumanumo linkiu geriausias sveikatos ir sėkmės, dar ilgai gyventi, kad antrojo dešimtmečio darbus galėtumėte redaguoti mūsų numylėtame Vilniuje. O Viešpatie padėk!..."

Ar nebuvo verta Kultūros Kongresui ir apie tą knygą tarti žodį? Juk tai neįkainuojamo ryžto ir pasiaukojimo darbas organizacijos, kuri nuoširdžiai dirba savo tautos labui.

Reikia pripažinti faktą, kad žurnalas KARYS varo giliai ir prasmingai vagą mūsų kultūros dirvonuose. Tai leidinys, kuris savo išvaizda, turiniu ir kompozicija patraukia akį kiekvieno lietuviu. Teko girdėti, kad Kultūros Kongreso spaudos parodoje KARIO ir L.V.S. Ramovės leidinių stalas sulaukė ypatingo lankytojų dėmesio. O mūsų jaunimas labiausiai domėjosi Lietuvos kariuomene, kurios nuotraukų apšviatė matė parodoje išstatytuose KARIO numeriuose. KARYS yra pasaulio lietuvių veteranų-karių mėnesinis žurnalas, JAV įsikūręs 1950 m. Jis gražiai reprezentuoja Lietuvos karių išeivijoje. KARYS neturi nei vieno nuolatinio tarnautojo. Visas spaudos darbas atliekamas savanoriškai. Pareigos jausmas ir meilė tėvų žemei buria krūvon KARIO bedradarbius aukai ir pasišventimui. KARYS puoselėja Lietuvos valstybės idėją, skiepija tėvynės meilę ugdo kovos dvasią, ryžtą ir pasiaukojimą. Jis yra didelis ir realus talkininkas lietuvių ir mūsų kultūros bare. Kada bandome rikiuoti visas jėgas bendram laimėjimui, yra nesuprantama, kodėl nutylima apie tuos, kurie per dešimtmečius konkrečiais darbais įrodė savo gajumą ir savo didelius įnašus į bendrą mūsų aruodą.

Truputį dėl kongreso literatūros

Klaipėdos uosto krantinė, kai laisvės laikais čia lankydavosi laivai iš visų pasaulio kraštų.

KAIP ATsirado Klaipėdos kraštas

(PRO FILATELISTO AKINIUS)

Ant. Bernotas

Klaipėdos krašto, kaip tokio, iki 1920 m. nebuvo, o visa to krašto teritorija sudarė tik dalį Mažosios Lietuvos, būtent, jos šiaurinę dalį, į dešinę nuo Nemuno žemupio. Toks pavadinimas atsirado tik po I Pasaulinio karo, suskaldžius Vokietiją.

Kaip žinia, anais senais amžiais, kada kryžiuočiai pietuose baigė nukariauti prūsus, gi jų šaka kalavijuočiai įsitvirtino Dauguvos žiotyse, tos dvi Ordino šakos turėjo būtiną reikalą palaikyti susisiekimą pamariais ir siekti galutinio susijungimo, užkariaujant žemaičius ir pajūriais gyvenančius kuršius. Kalavijuočių landmeisterio pareigas einęs Eberhard von Seyne rado, kad jų tikslams labai puiki vieta yra Klaipėda,

kur Kuršių marios susisiečia su Baltijos jūra, kur Dangės upė įteka į marias ir nuo kur prasideda ilgasis Kuršių Užmaris, kurį riteriai naudojo savitarpiniam susisiekimui, ir ten 1252 m. pastatė pilį, kurią pavadino MEMELBURG, o aplink pilį išaugęs miestas vadinosi MEMEL.

Čia prisimintina, kad vokiečiai Nemuną vadina Memel, o anais laikais Kuršių marios laikyta tik išsiplėtusi Nemuno žemupiu, taigi ir naujai pastatytoji pilis buvo pavadinta Memelburg, atseit - Nemuno pilis, o pats miestas Memel - Nemunas.

Riteriai greit nukariavo netik Klaipėdą, kur lietuviai turėjo jau iš senų laikų savo gyvenvietę, bet ir tolimes aplinkes, pasiekdami Ne-

muno žiotis. Žemaičiai daug kartų puolė Klaipėdą, buvo ją ir užėmę, ir sudeginę, bet kryžiuočių iš ten iškrapštyti niekad nepavyko. Jie ten galutinai įsitvirtino.

Kai po Žalgirio mūšio 1422 m. buvo sudaryta Melno taika, ji kryžiuočių nukariautas Klaipėdos žemes paliko jų žinioje, nustatydama sieną, kuri pasiliko ir po I Pasaulinio karo. Per tą laiką Klaipėdą buvo užėmę ir švedai ir rusai, bet ji galutinai pasiliko Prūsijos, vėliau suvienytos Vokietijos dalis. Vokiečiai visą Mažąją Lietuvą kartu su jos pakraščiais pavadino Rytprūsiais - Ostpreussen, taigi ir Klaipėdos kraštas buvo tik Rytprūsių dalis.

Nugalėjus Vokietiją, Versalio taikos konferencija 1919 metais ją skaldė gabalais. Lietuvos delegacija reikalavo, kad Mažoji Lietuva būtų gražinta jai, tačiau konferencija nutarė, kad Mažoji Lietuva į pietus nuo Nemuno yra jau per daug

vakaro. Rašytojai, poetai dėstė mintiniai, arba skaitė savo kūrinus. Deklamuota eilės. Ta programa tęsėsi apie dvi valandas. Salė buvo pilna publikos prie paruoštų vakarienių stalų. Garsiakalbis, kaip visada, taip ir dabar tik protarpiais pasiekdavo publiką esančią toliau nuo scenos. Kadangi mūsų žmonės išmoks kalbėti į garsiakalbį, kad juos galėtų girdėti susirinkusieji? Jei pradžioj pradeda kalbėti į garsiakalbį, tai žiūrėk, tuoj apie jį pamiršta ir kalba ar deklamuoja pro šalį, o tada, publika nuobodžiauja, nervinasi, o jaunimui tai, stačiai, mirtis. Ir tas trunka apie porą valandų! Kaip tokia tvarka galime patraukti mūsų jaunimą prie lietuviškos veiklos?

Tačiau, jei kalbėtojai ir deklamuotojai būtų visą laiką kalbėję — deklamavę į garsiakalbį ir publika juos girdėtų, tai ir tuo atveju, mano manymu, literatūros vakaro programa nebūtų buvusi įspūdinga, patraukli, kongresinė. Ilgi monotoniški skaitymai, pasakojimai bei deklamavimai jaunimui nedaro įspūdžio. Neįdomūs. Jaunimui įspūdi daro gerai parinkti, patriotinio turinio vaizdai. Literatūros vakaro rengėjai gal ir turėjo galvoje tą klausimą. Bet turbūt buvo pamiršę, kad to vakaro programai ar jos daliai labai būtų tikęs spalvuotas filmas "PAGARBA ŽUVUSIEM". Filmas yra įspūdingas, nes vaizduoja Lietuvos praeities svarbesnius istorinius momen-

tus. Žymią filmo dalį užima iškilmės prie paminklo žuvusiems dėl Lietuvos laisvės įvairiomis progomis. Ypač gražūs vaizdai yra iš paminklo atidarymo iškilmių, įvykusių 1960 m. lapkričio 20 d. Cikaugoje. Kas pirmą kartą tą filmą pamato, negali atsistebėti jos grožiu ir didingu įspūdžiu. Tą filmą pamatęs, jaunimas ir senimas, pasijunta sustiprėjęs, atgimęs lietuviška dvasia. Tenka apgailėstauti, kad šis filmas nebuvo kongresui parodytas. Filmas buvo paruoštas ir finansuotas tėvo kun. B. Krištanavičiaus, S. J. Jis jį padovanojo L.V.S. Ramovei. Kuri organizacija norėtų tuo filmu pasinaudoti, turėtų kreiptis į Ramovės centro valdybą.

Nr. 1

Nr. 2

Nr. 4

suvokeitinta, todėl paliktina Vokietijos žinioje, gi Klaipėdos teritorija, esanti į šiaurę nuo Nemuno, dar tebėra daugumoje lietuviška, todėl atiduotina Lietuvai, tačiau iki tolimesnio patvarkymo ji paliekama aliantų žinioje ir perduodama administruoti prancūzams.

Nuo 1920 m. sausio 10 d. šis nutarimas įsigaliojo ir prancūzai perėmė krašto valdymą. Vokiečių kariuomenė, kiek jos ten buvo, pasitraukė, gi miestan atvyko prancūzų generolas Odry su batalionu savo karių ir apsisuto. Prancūzams tvarkant buvo sudaryta iš vokiečių ar vokiečių, gi lietuviai jom nebuvo išleisti. Nuo Vokietijos atskirtoji teritorija buvo pavadinta MEMELGEBIET (Klaipėdos sritis), nors paprastai ji dažniausia buvo vadinama MEMEL-LAND (Klaipėdos kraštas).

Nuo 1920 m. sausio 10 d. iki maždaug tų pačių metų liepos mėn. pabaigos apyvarčioje pasiliko tie patys anuomet Vokietijoje vartoti pašto ženklai. Jus atskirti nuo likusioje, Vokietijoje vartotų pašto ženklų galima tik iš antspauduose esamų pavadinimų.

Netrukus po atskyrimo buvo susirūpinta išleisti kraštui atskirus pašto ženklus. Tam tikslui panaudoti tuomet Vokietijoje apyvartoje buvę ženklai, perspausdinant juos Berlyno valstybinėje spaustuvėje žodžiu MEMELGEBIET. Buvo perspausdinta 12 mažo formato, Germania tipo ženklų (pav. Nr. 1) ir 5 dideli su įvairiais vaizdais ženklai (pav. Nr. 2). Šitie ženklai Klaipėdos krašto

paštuose apyvartoti buvo paleisti 1920 m. rugpiūčio 1 d.

Lygiagrečiai prancūzai pasirūpino, kad Klaipėdos krašto apyvartoti būtų paleisti ir perspausdinti prancūziški pašto ženklai. Paryžiuje, valstybinėje prancūzų spaustuvėje, buvo perspausdinti juodai ir raudonai 16 mažo didesnio formato pašto ženklų žodžiu MEMEL (pav. Nr. 3), užbraukiant senus pavadinimus ir pridėdant naujas skaitlines ir žodžius pfennig arba mark (mažosiomis raidėmis). Ženklai spausdinti ant balto rusvo, vadinamo karo, popierio (GG-Papier). Šitaip perspausdintieji pašto ženklai Klaipėdos krašto paštuose apyvartoti buvo paleisti jau 1920 m. liepos 7 d.

Vokiškiesiems pašto ženklams išsibaigus, jų daugiau nebebuvo spausdinama, bet prancūziški ženkli dar kelis kartus buvo perspausdinami skirtingais šriftais ir skaitlinėmis, dalis Paryžiuje, dalis Klaipėdoje, Sieberto spaustuvėje ir apyvarčioje išsilaikė iki pat Klaipėdos krašto sukilimo 1923 m. sausio 15 d.

Be paprastųjų dar buvo išleisti trys oro pašto ženklų laidos dar kartą perspausdinant jau perspausdintuosius ženklus trijų rūšių užrašais FLUGPOST - oro paštas (pav. Nr. 4). Tik kyla klausimas, kiek daug šitie ženklai oro pašto siuntoms buvo naudojami, nes oro paštas tais laikais dar mažai tebuvo išsiplėtęs ir jokio orinio susisiekimo nebuvo. Tiesa, į pietus nuo Klaipėdos, Rumpiškės dvaro laukuose, buvo nuo karo laikų užsilikęs vokiečių lauko aerodromas su angariais ir šio laikais tokiais įrengimais, tačiau nė krašto administracija savų lėktuvų turėjo,

nė iš kur kitur jie atskrisdavo. Reikia manyti, kad oro pašto laiškus iš užsieni, jei tokių pasitaikydavo, Klaipėdos paštas persiųsdavo į Karaliaučių, kur buvo geras aerodromas ir iš kur jie oro keliu galėjo būti toliau pasiųsti. Vartoti oro pašto ženklai ant vokų yra labai reti ir tokie vokai filatelistų labai jieškomi. Greičiausia, kad oro pašto ženklai buvo naudojami ir paprastai korespondencijai apmokėti, kaip tai ir kituose kraštuose yra praktikuojama.

Per visą prancūzų administracijos laikotarpį Klaipėdos krašte iš viso buvo išleista 120 įvairių pašto ženklų su daugeliu atmainų bei spaudos klaidų.

Apie pašto ženklus, išleistus po 1923 m. sausio 15 dienos sukilimo, pakalbėsime kita proga.

Nr. 3

Maloniems skaitytojams, lietuviams kariams visame pasaulyje, anapus ir šiapus Geležinės uždangos, jų šeimoms ir bičiuliams, nuoširdūs linkėjimai 1963 metams.

K A R Y S

Kalėdų švenčių proga KARIO redakciją laiškais sveikino: K. Leknickas (Čikaga), E. Petrauskas (Čikaga), P. ir E. Pleskevičiai (Bostonas), R. John Rapšys—radarman 2nd class—U.S. Navy (Norfolk, Va.), A. Rėklaitis (Čikaga), P. Saladžius (Rochester) ir J. Vaivada (Gautingen, Vokietija).

Bičiuliška KARIO štabo padėka visiems, raštu ar žodžiu, sveikinusiems ir prisiminusiems savo laikraštį.

SAVANORIAI

JADVYGA GRAŽULIENĖ

Juozo tėvas Juozas buvo stambus ūkininkas, kaip sako, šimtamargis, nors iš tikrųjų tų margų buvo daug daugiau. Trobos, nors medinės, bet visos gražiai prižiūrėtos, sutvarkytos. Didelis vaisių sodas su ivairiausiais vaismedžiais ir uogų krūmais. O aplink gyvenamąjį namą darželis. Kaip pati šeimininkė, taip ir jos dvi dukterys labai mėgo gėles ir čia jos prisodinavo iš ankstyvo pavasario ivairiausių rūšių gėlių. Kai visos tos gėlės pražydėdavo, jų kvapas sklido toli, svaigindamas ir viliodamas jaunikius į šimtamargio seklyčią prie jo gražių, bet išdidžių, dukterų. Ištiesą dieną sunkiai dirbęs jaunimas, saulei nusileidus, pasišvarindavo, pasipuošdavo, ypač subatvakariais ir susirinkdavo į lietuviškais audiniais išdabintą seklyčią, kur dainuodami dainas, grodami armonika, ar kanklėmis, pasišokdavo, pajuokaudavo ir kupini svajonių, bei meilės ilgėsi išsiskirstydavo į savo namus. Labai greitai vyresnioji Juozo dukterė Aliutė ištekėjo už dar stambesnio ūkininko, irgi Juozo, kuris visoj apylinkėj garsėjo savo mūriniais trobėsiais ir veisliniais gyvuliais, o ypač savo nušertais obuoliotasi erzilais. Būdamas, kai žiemą pravažiuos per kaimą rogėna pakinkytais širmiais su žvangučiais prie brizgelių ir kaip jie sužvengs, tai kaimo seklyčių langai atsidarydavo ir skaistaveidės dukros žvelgdavo į tolį, laukdamos jaunikių, arba motulės išeidavo ant gonkelių ir mojuodavo marga prijuoste.

Sūnų, Juozas turėjo keturius. Visus leido į mokslą. Nors namuose darbo jėga buvo labai reikalinga, bet tėvas suprasdamas tamsaus žmogaus skurdą, nedėjo į banką stambias pinigų sumas, o samdė darbininkus, kaip nuolatiniams, taip ir sezoniniams ūkio darbams. Gyvulių buvo daug, todėl ir samdinių reikėjo daug ir ivairiems darbams: kaip bernų, mergų, skerdžiaus ir piemenėlio. Vasarą, kai sūnūs iš miesto mokyklų grįždavo pas tėvą pavasaroti ir padirbėti kartu su samdiniais, tai ne tik šio kaimo, bet ir iš tolimesnių apylinkių, sekmadieniais, jaunimas ir senimas rinkdavosi į Juozo sodybą pasikalbėti, atseit, jieškoti apšvietos apie Lietuvos ateitį. Vyriausias sūnus Juozas jau buvo septintoj gimnazijos klasėj, giliai susipratęs, iš širdies pa-

milęs Lietuvą. Jaunuolis įtikinėjo visus apylinkės gyventojus, kad reikia ruošti, taupyti pinigų ir medžiagines gėrybes, kad prabėgus per kaimą krivulei, visi kas gyvas, lig vienam atiduotų savo duoklę naujai kuriamai Lietuvos kariuomenei — savanoriams. Ir tikrai, po kiek laiko, Juozas palikęs nebaigtą gimnaziją, parskubėjo į tėviškę, paleido krivulę per kaimą ir pats, pasikinkęs į ilgavežimį porą geriausių tėvo arklių, išvažiavo rinkti duoklės nuo vieno ūkininko pas kitą. Duoklę aitdavė artimiausioje geležinkelio stotyje su kupinu vežimu, arkliais ir pats savimi, pasilikdamas sau motinos ir seserų numegztas pirštines, kojines, šaliką ir šiek tiek tėvo sutaupytų pinigų. Geroji lietuvių aukso širdis su tuo pačiu duosnumu atsiliepė ivairiose Lietuvos vietose ne tik medžiaginiai, bet ir savo sūnumis. Skubėjo lietuviai jaunuoliai kas pėsčias, kas raitas ir kas važiuotas į surinkimo punktus, o seniai nuleidę galvas gilia tylos malda laimino juos.

Gandų gandai, ar tikros žinios sklido, kad lietuviai kovėsi su bolševikais, bermontininkais ir lenkais. Užmuštų tiek, sužeistų tiek ir be žinios dingusių tiek. Verkia tėvas, motina, sesers ir broliai. Iš Juozo jokios žinios. Tik, štai, vieną rytą atėjo pranešimas su Raudono Kryžiaus ženkle, kad Juozas guli sužeistas ligoninėj. Nieko nelaukę tėvukai paskubėjo į ligoninę pas sužeistą sūnų. Kulka pečiuose, bet, ačiui Dievui sužeistas nepavojingai. Motina ir šypsos ir verkia. — Nepriklausomos Lietuvos auka — prabyla tėvas motiną ramindamas. Sūnus negalėdamas judėti, sako tėvui. — Tėveli, pakišk ranką po pagalve, ten rasi atpildą, kurį parodyk mamai ir duok man pasigėrėti: — Medalis: Pirmas Nepriklausomos Lietuvos Karys Savanoris.

Gaila, to savanorio medalio aš čia neturiu. Bet jį mačiau, rankose turėjau ir nuolat darydama namų švarą Lietuvoj, savo bute, jį paliesdavau su giliausia pagarba ir tylos malda už visus žuvusius, sužeistus ar dingusius Lietuvos karius pirmūnus, kurie kentėjo ir žuvo už mus, kad mes galėtume būti lietuviais.

ŪKININKAS, VIRŠAITIS IR DIEVDIRBYS

I. APYRUBIS

Toks yra Stasys Motuzas, gimęs 1898 m. vasario mėn. 4 d. Valdomų kaime, Gruzdžių valsčiuje. Mokslų kokių ypatingų jis neišėjo. Buvo pradėjęs lankyti Šiaulių gimnaziją, bet išstojo iš antros klasės.

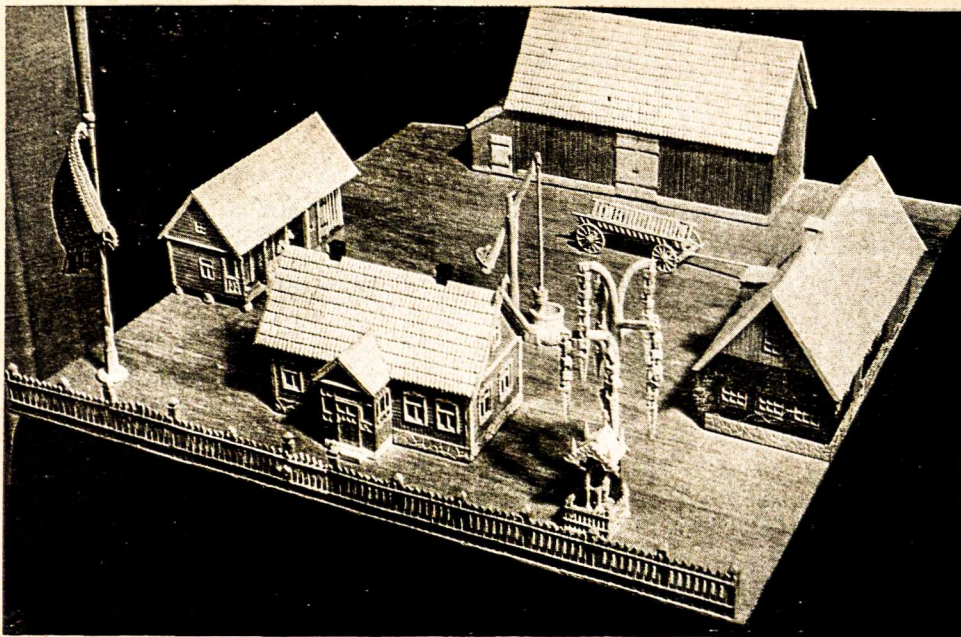
St. Motuzas buvo ūkininkas. Jis valdė iš tėvų paveldėtą 50ha ūkį, kurį Lietuvos nepriklausomybės laikais buvo gražiai sutvarkęs, įdėdamas daug darbo, prakaito ir meilės.

St. Motuzas buvo ir valsčiaus viršaitis. Išrinkus Gruzdžių valsčiaus viršaičiu, jis ėmėsi tų pareigų su dideliu pasišventimu, parodydamas daug sumanumo ir energijos. Jo pastangomis Gruzdžiuose buvo pastatyta veterinarijos ambulatorija su klinika. Statyba kainavo 70,000 litų.

1936 m. savivaldybės pastangomis ir lėšomis, padedant žemės ūkio Rūmams, valsčiaus seniūnijose buvo įsteigti mergaitėms kulinarijos kursai.

Jam einant viršaičio pareigas, Gruzdžių miestelis įgavo visai kitokį veidą, kai buvo išgrįstos gatvės, iškloti šaligatviai, nudažytos tvoros, užvestos aikštelės, prisodinta gėlių.

1938 m. jis suruošė "Gruzdžių Dieną" su plačia programa ir civilinės aviacijos pasirodymu. Jo iniciatyva buvo įvestas ūkininkų premijavimas

už sodybų sutvarkymą, miestelėnų už jų kiemų, mergaičių už jų darželių. Taip pat buvo išduodamos premijos geriausiems valsčiuje žemės ūkio darbininkams ir darbininkėms iš valsčiaus biudžete numatytų tam tikslui pinigų.

Kaip tikras tėvynės sūnus, jis turėjo nemažai ginkluotų susirėmimų su įvairiais mūsų šalies priešais. 1918-1919 m. žiemą jis išėjo partizanauti prieš bolševikų gaujas, veikusias Gruzdžių apylinkėje. Bermončinukų laikais organizavo partizanų ir jiems vadovavo. Vienų kautynių metu buvo nukauta net 16 bermončinukų, kai, tuo tarpu, iš partizanų žuvo tik vienas — mokytojas Stasys Kelpša.

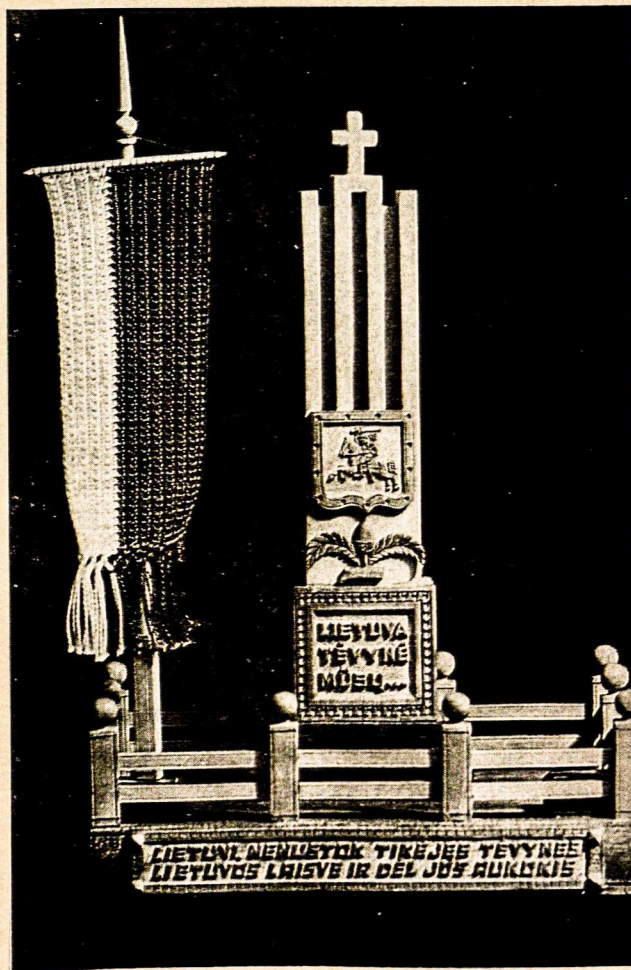
Kai Lietuvą 1940 m. vasarą užplūdo bolševikai, jis iš viršaičio pareigų turėjo pasitraukti ir slapstėsi iki vokiečių-sovietų karo pradžios. Vokiečių laikais vėl ėjo viršaičio pa-

reigas. 1941 m. spalio mėn. 8 d., kai miškingame Gruzdžių valsčiuje buvo išmesti pirmieji bolševikų desantininkai, jis vėl įsijungė į kovas. Dalyvavo ekspedicijose prieš desantininkus, organizavo sekimo punktus. 1944 m., jo pasiūlymu, Apygardos Viršininkas Pakulis gavo leidimą iš vokiečių organizuoti pagelbinę policiją kovai su desantininkais. Per visai trumpą laiką stojo apie 400 vyrų. Sugriuvus vokiečių frontui rytuose ir artėjant rusams, tas policijos dalinys iširo: vieni patraukė į namus, 120 patraukė į miškus partizanauti, o jis su likusiais pasuko į Žemaitijos šiaurę ir Plinskiuose įstojo į Apsaugos Rinktinę. Plk. Kareivai pradėjus Sėdoje organizuoti 2-ą pėst. pulką, jis buvo paskirtas eiti ryšininko pareigas. Plk. Kareivai mirus, pulko vadu buvo paskirtas plk. Naujokas. Ir prie naujojo pulko vadovė jis pasiliko tose ryšininko pareigose iki pasitraukimo į Vokietiją.

Tai tiek trumpai apie jį, įvairių kovų dalyvį su tėvynės priešais.

1944 m. spalio mėn. 9 d. prie Karaliaučiaus jis buvo paimtas apkasų kasimo darbams. Dėl šalčių, menkos aprangos ir blogo maisto prarado turėtą sveikatą. Perėjęs įvairias tremtinių stovyklas, atsidūrė Varelio senelių prieglaudoje (prie Oldenburgo, šiaurės Vokietijoje), kur gyveno 8 metus kartu su savo motina. Tą prieglaudą likvidavus, persikėlė kartu su motina gyventi į Vechtos (irgi šiaurės Vokietijoje) senelių prieglaudą, kur ir dabar tebegyvena.

St. Motuzas yra "dievdirbys". Šio užsiėmimo ėmėsi 1955 m., gyvendamas Varelio prieglaudoje, kaip jis pats sako, "iš nuobodumo". Anksčiau tokiais darbais neužsiiminėjo. Jokios specialios mokyklos, ar mokytojo neturėjo. Paskatinimą imtis drožinėtojo darbą davė jam vienas vokietis. Jis jam padirbo, pagal duo-

Lietuva ir lietuviybė

V. MANTVYDAS

Lietuva ir lietuviybė mūsų spaudoje šiandien tapo pagrindiniais poterių žodžiais. Gaila tiktai, kad tie žodžiai kasdienybėje prarado savo gyvą prasmę ir aiškumą. Mes dažnai kartojame juos, nebesuvokdami ką sakome, ko norime. Kas yra Lietuva? Kas yra ta lietuviybė? Ar Lietuva yra tas žemėlapis iš Vytauto Didžiojo laikų, kuriuo dabar parodose didžiuojamės? Gal tai ta Lietuva, kurios skiautelę paskelbėme nepriklausoma ir dar kartą apkarpytą rusams palikome? O ta lietuviybė, gal tai mūsų mirę gyvenimai prieš dvidešimt metų ar dabartinė kolchozų vergija? Man atrodo, kad Lietuvą abejais atvejais rodome netikrą, o lietuviybės sąvoka daugeliui tiek besuprantama, kiek poteriuose amen. Reikia naujų pastangų, kad ir tos likusios prasminės žarijos neužgestų ir tuos du brangius žodžius nepaskandintų klaičioje tamsoje.

Žygiai už Lietuvos, kaip sąvokos išryškiniama turi, pagaliau, prasidėti. Lietuvą privalome vaizduotis ne tokią, kokia buvo, bet jau tokią, kokia turi būti. Lietuva niekad nesutapo su savo kilmės žmonių sienomis: arba ji peržengė jas, arba nepasiekė jų ir kaip valstybė, pagaliau išnyko. Lietuvos šiandieną nebėra, bet lietuviai dar tie patys, nors kaikurie jau ir savo kalbą praradę. Kalba vėl atsigauna, kai sąlygos pasikeičia. Svarbu, jei gyva tautos dvasia, savo kilmės pajautimas ir valstybės viltis. Valstybinei minčiai galvinti reikalinga dar aiški jos ploto apybraiža ir istorinė tikrovė.

Reikia vengti to kas lietuvišką jėgą mažina, bet stengtis dėl visko, kas ją didina. Jei gražinsime savo

paniekintiems valdovams karalių titulus, jau daug tautinei moralei ir pilietiniam sąmoningumui gero padarysime. Jei sieksime priklausančios teritorijos Lietuvai, mes drąsėsime ir jaunai kartai paveldėjimą didinsime. Sujungta Lietuva nėra mirazas, bet labai galima tikrovė. Tokia valstybė daugeliui Europos tautų, įskaitant skandinavus ir vokiečius, bus priimtinesnė, negu priekarinė dirbtina Lenkija ar dabartinė grėsminga Rusija. Tai būtų vakarietiškas pusiasalis proazijatiškų slavų jūroje. Tokia Lietuva apimtų didžiumą baltiškios kilmės žmonių ir, jei federacijon prisidėtų latviai, sudarytų stipri tautinė valstybė ant senų Lietuvos tradicijų pagrindo. Rusai turėtų prasiplauti savo smegenis nuo bolševikiškų bacilų, nes jų ligišiolinė politika grasina sukelti tarprasinį pasaulinį karą. Jiems lieka viena dora išeitis, tai susirūpinti Europos saugumu nuo Azijos. Tai būtų tas pats uždavinys, kurį Lietuva per kelis amžius **sekmingai** sprendė.

Pagal tai, kas pasakyta, mes privalome Lietuvai sienas brėžti lietuvių etnografiniame plote su Karaliaučiaus, Gardino, Minsko sritimis, jas įjungiant į Lietuvos geografijos vadovėlius kaip šiandieninę ir istorinę tiesą. Nebijokime, jei kas apšauktų mus šovinizmu, nes tai tik mūsų savišaugos žygis iš kaimynų skolai atsiimti. Nepaisykime kokio ten tarptautinio teisingumo, nes jis mus jau seniai už savo globos paliko. Dėl jo šiandien ir Lietuvos nebėra. Tik mums dar viltyje Lietuva nemirusi ir prikeliamą, kokia moraliskai ir istoriskai priklauso. Ateities

Europoje bus kitas teisingumas ir jame bus Lietuva tokią, kokią mes ją dabar sukursime ir į Europą įjungsim. Tam verta nepagalėiti visų turimų jėgų. Pasenusias sąvokas, kaip Vilniaus kraštas, Mažoji Lietuva, reikia išbraukti. Mums ir ateities lietuviams bus tiktai Lietuva arba jos visai nebus. Vėliau galėsime administraciškai susiskirstyti.

Lietuviybė bus ta veikla ir auklėjimas, kuris ruošia jaunąją kartą Lietuvos apjungimui. Religiniai ir vidaus politikos skersakiavimai čia nepateisinami. Virš visko lai šviečia Lietuvos idealas, o gimtoji kalba ir gerieji tautos papročiai, pilietinis sąžiningumas, valstybės teisingumas ir lietuviškas draugiškumas bus mūsų kultūra arba lietuviybė. Jau dabar, nedelsiant nė dienos, reikia, kad jaunimo organizacijos savo studijų savaitėse nagrinėtų šias temas, kad ruošytųsi tėvynės atletuvinimui. Skautų vadovai, kariai, šauliai galėtų į savo programas įtraukti referatus apie nutolusių Lietuvos sričių būklę ir galimybes jas pasiekti. Studentai turėtų daugiau parodyti tautinio politinio subrendimo ir drąsos. Kurkite Lietuvą sau ir saviems, tokią, kokia jūsų svajonėse spindi. Studentai, kas dabar su tautos reikalais susipažins, rytoj gal šiame krašte svarbias vietas užims ir iš ten savo tautai ranką dar stipriau paduos. Tik reikia neužmigti subanalėjančioje šiandienės veiklos atmosferoje, o siekti plačių savo tautai horizontų visu atkaklumu.

Atpraskime nuo minties, kad kažkas kitas, per stebuklą, mūsų darbą padirbs ir valstybę atkurs. Žinome gerai, kad ir po I-jo Didžiojo karo, Lietuvai prisikeliant, mūsų savanorių tėvų ginklo pavėsyje, vietoje pagelbos iš tarptautinio teisingumo, susilaukėme kliūčių ir aiškos klasotos. Tada net laimėtas kovose pergales, kaip Vilniaus klausime, mums

tus modelius Knygnešį, Rūpintojėlį ir Laisvės statulą. Jis pats gi pradėjo nuo Rūpintojėlio. Keturi mėginimai nuėję niekais, nes pradžioje niekaip negalėjęs išlaikyti reikalingų proporcijų. Bet tas jo nuo užsibrėžto tikslo neatbaidė. Pradžioje jo įvairūs medžio drožiniai buvę tik kopijos kitų dirbinių. Vėliau pradėjęs ir pats "kombinuoti", anot jo paties, "kas į galvą atėdavu".

Pirmieji jo įrankiai buvo: peiliukas, pjūklelis ir pielyčia. Dabar jis turi įvairiausių įrankių, kurių įsigijimas jam kaštavęs DM 1000, — Mėgino ką nors padaryti iš gipso ir odos, bet tą sumanymą metė ir pa-

siliko prie medžio drožinių. Jo įvairūs medžio drožinėliai yra pasiekę beveik visas lietuvių kolonijas laisvajame pasaulyje ir nemažai savo drožinių yra pardavęs vokiečiams Vak. Vokietijoje. Apie jo darbus plačiai yra rašiusi vietinė vokiečių spauda, įsidėdama kai kurių būdingesnių darbų nuotraukas. Dabar jo dirbinių kolekcija viršija 40 atskirų drožinių. Be medžio drožinių kolekcijos turi šiek tiek Lietuvos sidabro ir vario įvairių monetų, juostų, takelių ir kt. tokių audinių lietuviškais motyvais. Iš užjūrių yra gavęs pasiūlymų parduoti visą jo drožinėlių rinkinį. Jo gi noras yra, kad jie liktų Vokietij-

joje prie mūsų Vasario 16 Gimnazijos. Jis galvoja, kad turint modelius, gal kas nors iš gimnazijos moksleivių "susigundys", pradės drožinėti, pamils tą užsiėmimą, o gal net mokykis toje srityje ir studijuos mūsų tautinį meną. Todėl jis yra pasiūlęs PLB Vokietijos Krašto Valdybai pirkti iš jo visą drožinių rinkinį. Reikia laukti, kad Vokietijos Krašto valdyba su tuo pasiūlymu sutiks ir visą rinkinį nupirks. Tuo būdu būtų galima sudaryti bent pradžią lietuviškos tautodailės mažam muzėjui prie Vasario 16 Gimnazijos, prie dabartinio Vak. Vokietijoje mūsų tautinio kultūros centro.

TREM TIES TRIMITAS

Redaguoja —
Š. P. Petrušaitis,
1561 Holmes Av.,
Racine, Wisc.

Mišrios šeimos ir lietuviškas jaunimas

Š. VLADAS IŠGANAITIS, LŠST Jaunimo Vadovas

II pasaulinio karo raida atskyrė dalį mūsų tautos nuo jos kamieno ir išblaškė po platų pasaulį. Vieni pateko į Sibiro Golgotą, kiti pasiekė laisvuosius Vakarų, kur pradėjo savitą gyvenimą. Apie paskutiniuosius, o ypač apie jų priaugantį jaunimą tenka kalbėti ir peržvelgti problemas, jieškant atsakymo kas darytina, kad savu noru netaptumėme nudžiūvusiaja lietuviško medžio šaka. Noriu užsiminti apie vieną iš svarbesniųjų nutautėjimo versmių ir byloti į mūsų jaunimą.

Gyvename laisvame Amerikos krašte, kur galime kalbėti savo gimtąja kalba, turėti savo mokyklas, savo spaudą, savo organizacijas, kultivuoti savo papročius, melstis lietuviškai ir t.t. Tačiau ir tose laisvose gyvenimo sąlygose susiduriame su klatingu lietuvių priešu — nutautėjimu, kuris ypač pavojingai ir pragaistingai veikia į mūsų jaunimą. Jis jau ne vieną jaunuolį yra mūsų tautai pražudęs. Daugiausiai jaunimas nuslysta nuo lietuviško kelio sukurdamas mišrias šeimas. Dažnai mišrioje šeimoje tautybės klausimas paliauna egzistavęs ir derinamasi prie daugumos sąlygų. Taigi, uždedamas varžtas ne vien tik laisvoms jaunystės dienoms, bet ir savo tautybės puoselėjimui. Todėl, šaulių jaunimas, į kurį tiesioginei apeliuojau, turėtų gerai pagalvoti apie šį reikalą ir kurti tik grynai lietuviškas šeimas. Mano manymu grynai lietuviškos šeimos

ne tik padėtų stiprinti ir išlaikyti lietuviybę svetur, bet ir tai pat būtų daug pastovesnės. Meilės ir sentimentų ryšiai ne visada būna gyvenime pastovūs. Tačiau, kai šeimą dar riša bendri tautos papročiai, tradicijos, vargai ir džiaugsmas, ji turi daugiau pastovumo.

Jaunieji šauliai, kaip lietuviybės saugotojai ir tautos sargai, ne tik patys turi vengti mišrių šeimų sudarymo, bet ir galimai veikti į savo draugus, kad pastarieji nenukeliautų svetimais šunkeliais. Jaunieji šauliai turi bendrauti su lietuvišku jaunimu ir raginti jį nepamiršti gimtosios kalbos, kuri yra stipriausias tautiškumo ir vienybės ryšis. Ypač jaunosios šaulės čia gali daug atsiekti, nes nuo jų priklauso ateinančios lietuvių kartos tautinis sąmoningumas. Jos, būdamos susipratusios lietuvių ir sekdamos pavyzdžiais anų, sunkiais Lietuvos laikais ištikimai tautai motinų, gali perduoti savo vaikams tėvynės meilės ugnį ir išauginti nepailstančius kovotojus dėl jos laisvės. Turime išgarsejusių didvyrių moterų, kurios atliko didelius darbus Lietuvai. Tačiau mums vėl reikia Birutės, Gražinos, Žemaitės, mums vėl reikia Vargo mokyklos mokytojos ir kario bei partizano gimdytojos, kad Lietuva nusikratytų jungo ir grįžtų į laisvą gyvenimą. Jaunosios šaulės turėtų būti pavyzdžiu visoms lietuvaitėms ir kurti tik lietuviškas šeimas bei jas auklėti lietuviškoje dvasioje.

užginčijo ir tiesą pagrobė. II-jo Pasaulinio karo metu Lietuva nors rūpestingiausiai laikėsi neutralumo, nors teisėtiems karo žyginimas nesuigundė, norėdama išgelbėti tautos gyvybę, vistiek buvo užpulata ir smurtu sunaikinta. Dabar matome, ar galėjo Lietuva apsiginti, kai pačios didžiausios pasaulio valstybės, Rusija ir J.A.V., mus triuškinė? Tos teisybės niekas iš istorijos neišbrauks ir bus gėda tiems, kurių tėvai buvo tokie negarbingi.

Lietuva ir lietuviybė taps mums aiškiais sąvokomis, kai prieš savo akis atsiskleisime jos didybę ir tragediją. Lietuva buvo valstybė, kuri viena pirmųjų kariavo prieš komunizmą ir laimėjo, be jokio Marshallio plano pinigų, sukūrė saugų gyvenimą ir žibincią tautinę kultūrą. Lietuva buvo ta pirmoji valstybė, kuri nuteisė nacius. Lietuva buvo ta tauta, kuri kovojo ir prieš nacius ir prieš rusus, prieš tuos pačius, kurių šiandien J. A. V. nemo-

ka nugalėti. Kodėl nemoka? Todėl, kad prarado teisingumo jausmą. Neleiskime, kad tasai jausmas mūsų protose būtų nutildytas. Teisingumas priklauso mažiems ir dideliems. Didieji, praradę teisingumą, pasidaro apgalvėtina maži. Nepasiduokime rėkiančiai melagystei, bet veikime ir švieskimės, pažinkime savo tautos tiesą. Lieka mums pasikliausti savimi, savo tautos meile ir susijautimu. Ką patys padarysime, bus padaryta.

KARIUOMENĖS ŠVENTĖS MINĖJIMAI

Toronto KLB apylinkė, kūrėjų-savanorių skyrius ir Pūtvio šaulių kuopa 1962 m. lapkričio 25 d. paminėjo Lietuvos kariuomenės atskūrimo 44-jų metų sukaktį.

Minėjimą atidarė Pūtvio š. kuopos pirmininkas š. inž. J. Preikšaitis, invokaciją atliko kun. B. Pocevičius, paskaitą skaitė J. Jankaitis.

Programoje dalyvavo "Varpo" vyrų choras, diriguojamas muz. St. Gailevičiaus, sol. L. Šukytė ir dekl. Stepas Ramanauskas. Choru akomponavo muz. D. Skrinkaitė.

—O—

DLK Kęstučio šaulių kuopa suruošė kariuomenės atskūrimo minėjimą tą pačią dieną Kenosha, Wis. Kalbėjo agr. Ant. Santaras. Programoje pasirodė liet. tautinių šokių grupė "Bijūnas", vadovaujama š. St. Milašiaus. St. Petrušaitienė ir Ida Tamulėnienė padainavo duetų, o mokyklinio amžiaus vaikučiai padeklamavo ir paskambino pijanu.

LŠST CV II vicepirm. š. Vl. Skirmuntas buvo prauošęs įdomią, Lie-

tuvos kariuomenę liečiančių spaudinių parodą. Apart knygų ir žurnalių joje buvo išstatytas specialus dabartinės JAV lietuvių periodinės spaudos straipsnių rinkinys nuo maždaug 1950 metų apie mūsų buvusią kariuomenę. Tai gana gausus medžiagos telkinys, gražiai sukljuotas į albumus. Jame yra visko, šilto ir šalto, juodo ir balto, taip, kaip mūsų spauda apie tai rašė. Parodoje matėsi nemažai medžiagos ir apie LŠS ir LŠST veiklą, bei jos įvairius įvertinimus.

—O—

šaulys dr. inž. Jonas Šimoliūnas LŠST, Lietuvos Profesorių Dr-jos Amerikoje ir Pasaulio Lietuvių Inžinierių ir Architektų S-gos garbės narys. Buv. susisiekimo ministeris, ilgametis Vytauto Didžiojo U-to profesorius, septynių mokslinių knygų autorius ir visuomenininkas. Dabar aktyviai dalyvauja Amerikos lietuvių veikloje ir ruošia savo atsiminimus.

KAZYS BRADŪNAS

KALTĖ

*Mano broliai Sibire kerta medžius,
Mano broliai taigoje stato kryžius
Ir sesuo nespėja ravėti
Žolę nuo kapo tėvų.*

*Giedant vaikams bažnyčioje
Svetimąja kalba,
Sunkiai verkiu — nevertas
Mirti prie gimtojo ežero,
Kad bangų mėnesiena ribuočiau
Mano akių stiklę.*

— Lietuvių legionierių naujos valdybos įvesdinimo iškilmės Baltimorėje įvyko rugsėjo 23 lietuvių sveikinimo kėlėv kambaryje. Programą pravedė Jonas Bučnys-Bush. Naują valdybą pasveikino Marylando valstybės vadai. Jis taip pat pagyrė lietuvių postą už jų veiklą. Po iškilmų buvo vaisės.

— Kav. mjr. Antanas Andriūnas, dirbęs instruktorium Columbijoje, jo jimo mokykloje, smarkiai krisdamas nuo arklių susižeidė nugarkaulį.

— Algis Grigaliūnas, futbolo žvaigždė — mokslui siekti. "Pittsburgh Post Gazette" rugsėjo 11 d. įsidėjo straipsnį apie Pittsburgho Universiteto futbolo žvaigždę, Algį Grigaliūną, pradedant jo pabėgimo iš bolševikinės vergijos istorija. Jo tėvas, Lietuvos kariuomenės kapitonas, buvo bolševikų nužudytas.

— Kap. John F. Jesulaitis vadovauja aviacijos kariškam orkestrui iš 24 asmenų, pasivadinusiam "Strolling Strings". Orkestras yra augšto lygio ir groja prezidentūroje per visus priėmimus.

— Pulk. A. Senatorskiui — kūrėjui savanoriui sukako 70 m. amž. Sukaktuviniškai aktyviai dedasi prie bendruomenės darbo. Jis atstovavo N. Zelandijos lietuviams Pavergtųjų

LIETUVIAI! KARIAI! laisvajame pasaulyje

Europos Tautų surengtos "Sovietų imperializmas" parodos parengiamajame komitete.

— Kpt. Romas Leimonas, baigęs socialinius mokslus magistro laipsniu, kaip atsargos karininkas atlieka karinę prievolę Amerikos armijoje. Prieš keletą dienų jis buvo pakeltas į kapitono laipsnį. Tai tikrai džiugi žinėlė. Tai dar vienas įrodymas, kad lietuviai yra gabūs ir ryžtingas.

Kapitonas Leimonas yra vedęs Lietuvos kariuomenės savanorio kūrėjo Martinkaus dukrą Mildą. Jie augina sūnų Joną ir dukrytę Rūtą. Jo brolis Sigitas Leimonas irgi atlieka karinę prievolę Amerikos laivyno kaip karininkas — karo laivyno stipendininkas. O jo tėveliai dantų gydyto-

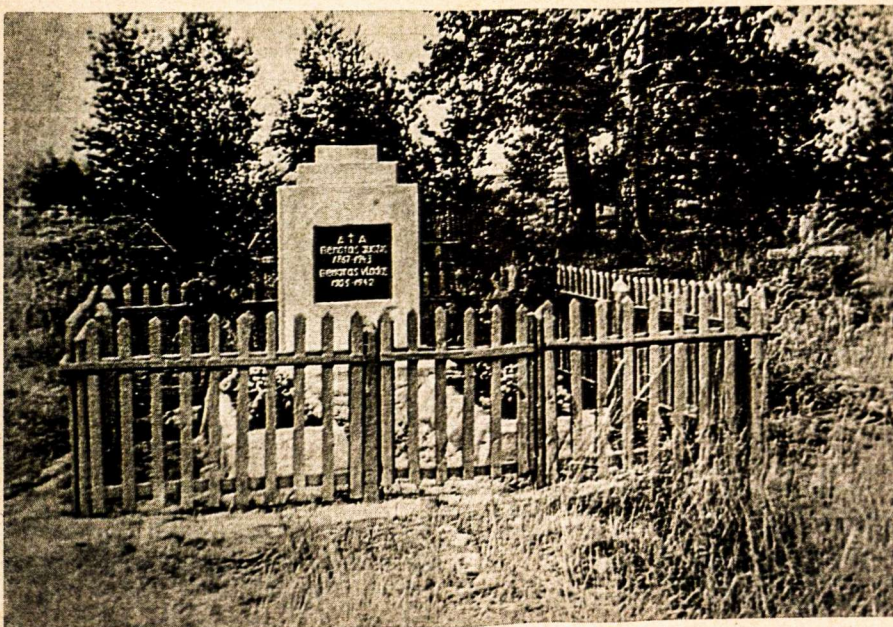
ja ir dr. Leimonai gyvena So. Bostone, Mass.

— Ltn. Algirdas Alksninis, JAV laivyno karininkas, šiuo metu plaukioja Viduržemio jūroje. Paskutiniu metu jis aplankė Libiją, Prancūziją, Italiją, Sardiniją ir dabar yra pakeičiamas į Graikiją. Ltn. Alksninis yra laivo vyriausias inžinierius.

— šaudymo rungtynėse, kurios buvo prarastos visuose JAV marinų daliniuose, Wayne Raslavičius pateko į grupę šešių, kurie buvo pripažinti geriausi šauliai.

Toji grupė tapo pasiųsta į Hong Kong ir kitus pietinės Azijos kraštus pademonstruoti savo gabumus. W. Raslavičius tarnauja marinuose ketvirtus metus. Jis yra sūnus Vinco ir Bronės Raslavičių, gyv. Čikagoje.

Lietuvių tremtinių kapai Sibire, Altajaus krašte, prie Kamen miesto, ant Obės upės. Aptverti Juozo ir Vlodo Benotų (Raikenų km.) antkapiai. Šiuose kapuose palaidoti bolševikų ištremiti 1941 m. birželio 14 d.: Irena Zaborskienė (Bagdalavos dv.), P. ir K. Kalvelių vaikai (Stanikūnų km.) ir Raštikio sūnus; visi nuo Pandėlio.

J. A. VALSTYBES

— Pagamintas ir bandomas naujas, lengvas (10 svarų), patogus naudoti kautynių lauke radaro aparatas. Jį aptarnauja vienas kovotojas, laikydamas kaip automatinį pistoletą. Juo galima pastebėti taikinius atstumuose virš 1 mylios. Radaro spindulys atsimušęs į pastovią vietovę ar daiktą yra ramus, bet kada jo nematomas spindulys užkliudo judantį objektą, aparatas duoda girdimus signalus. Tankas, autovežimis ar atskiras kovotojas, judantis radaro spindulyje, kiekvienas aparate sukelia skirtingą garsą. Tankas duoda dvejoją garsą: vienas sukeliamas pačio tanko masės judėsio, antrasis — tanko vikšrų. Autovežimis duoda vieno tono garsą, kurio stiprumas įvairuoja atatinkamai važiuavimo greičiui. Žmogaus kūno ir jo kojų judėsiai išduoda atskiriamą garsą.

Taikiniai gali būti pastebimi per miglas, dūmus, naktį bei per nepertankius krūmų ir medžių lapus. Kada sekėjas girdi aparate garsą, tuo pat aparatu gali skaityti taikinio nuotolį. Turima ir pagalbinis aparatas, kurį prijungus prie pirmojo gaunama daugiau žinių apie taikinį vaizdiniu būdu. Reikalinga elektra gaunama iš lengvos sausos baterijos, kurios užtenka 12 valandų. Ilgesniam sekimui radaro aparatas gali būti pastatytas ant trikojo.

— Karo Laivynas dabar naudoja sekančias raketas:

REGULUS — tai yra bepilotinis sprausminis lėktuvas, kuris gali skristi iki 500 mylių. Ji yra 34 pėdų ilgio ir sveria apie 7 tonas, gali nešti atominę bombą. Regulus raketa yra ginkluoti 5 povandeniniai laivai ir 2 kreiseriai.

POLARIS — dviejų stadijų, sausų kuru varoma, strateginė raketa. Ji galima paleisti iš povandeninių bei paviršiaus laivų taipgi nuo žemės, siekia iki 1500 mylių. Ja yra ginkluoti 5 atominė energija varo-

mi povandininiai laivai, kiekvienas jų turi po 16 Polaris raketų su atominėmis bombomis.

ASROC — raketa naikinti povandeniniams laivams, iššaukama nuo paviršiaus laivo oran link taikinio. Įkritus vandenin nepertoli taikinio ji pati susiranda povandinį laivą pasinaudodama jo skleidžiamais garsais.

SUBROC — kaip ASROC raketa tik pritaikinta paleisti iš pasinėrusio povandeninio laivo. Taip iššauta, jis iškyla iš vandens oran ir vėl neria vandenin medžioti priešo povandeninio laivo.

TALOS — 30 pėdų ilgio, 7,000 svarų raketa prieš oro ir krantų taikinius. Sako, siekia virš 65 mylių, gali šaudyti paprastais ir atominiais užtaisais.

SIDEWINDER — iš lėktuvo į lėktuvą šaunama raketa yra 9.5 pėdų ilgio ir sveria 155 svarus. Nusitaikymui į priešų lėktuvą naudoja infraraudonuosius spindulius.

Jie nuveda ją į šilumą skleidžiantį priešų lėktuvą. Šias raketas sek-

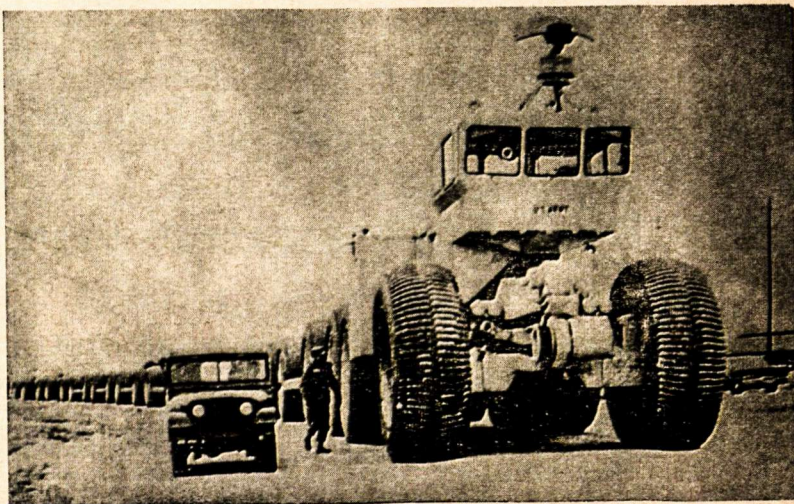
mingai naudojo tautinė Kinija prieš kom. Kinijos lėktuvus prie Formozos. Kita iš lėktuvo į lėktuvą raketa yra SPARROW III — dar greitesnė už pirmąją ir tinka naudoti bet kokiam ore.

Karo laivai priešlėktuvinei apsaugai naudoja TERRIER raketą. Ji veikia automatiškai, sako, siekia iki 15 mylių. Šių raketų turima ir sausumoje ant judančių platformų. Panaši raketa į TERRIER, tik mažesnė, pritaikinta mažesniems laivams yra TARTER, ji tinkanti prieš žemai ir augštai skrendančius lėktuvus.

— Perduotas naudojimui traukinys Mark II, kuris važiuoja be bėgių. Jis skirtas vežioti įvairiausių krovinius bet kokių vietovėse ir sunkiausiose klimatinėse sąlygose. Traukinį sudaro 10 krūvio vežimų, 2 traukos ir 1 kontrolės vežimas. Kontrolės vežimas turi atsarginį traukinio motorą ir jame yra igulos patalpos.

Traukinys varomas elektra, kurią gamina trys dinamų mašinos sukamos dujinių turbinų, turi 54 ratus, kurių padangos yra 4 pėdų pločio ir 10 pėdų aukščio. Kiekvienas ratas yra sukamas atskirio elektros motoro, kuris elektrą gauna iš dinamų mašinų. Toks traukinys gali pervežti 150 tonų krovinių, kuriuos pats pasikrauna savo elektrinių kranų pagalba. Traukinio vežimai pagaminti iš lydinto aliuminijaus. Kontrolės vežimas gali vykdyti žvalgybos uždavinius, jame yra ir radaras. Traukinį aptarnauja 6 vyrai, kurie turi patogumų kontrolės vežime, kuris vasarą yra vėsinaamas o žiemą šildomas.

Traukinys su padangomis

J. A. VALSTYBĖS PRIVALO SURASTI VADĄ

K. M. JUOZAS ŠARONAS

Jau labai toli esame nuo tų laikų, kai Atėnuose gyventojai aikštėje rinkdavo savo vyriausybę ir valdininkus. Tas buvo atliekama visų aki-vaizdoje, o kiekvienas, kuris buvo renkamas, privalėjo turėti daugumos pasitikėjimą. Dabar, kada gyventojų skaičiai ir valstybių plotas nebeduoda galimybės tokiems rinkimams t.y. visiems sueiti į vieną vietą, praktikuojami visai skirtingi metodai, kurie, daugumoje atsitikimų, toli nukrypsta nuo laisvų rinkimų ir ankstyvesnio supratimo apie demokratiją.

Paimkim, kad ir Peloponeso karų laikotarpį, kada Demostenas įrėngė bazę Pylo uoste, kuri grėsė Spartai. Tame laikotarpyje, paskutiniame lemiamame mūšyje spartiečiai turėjo 400 karių. Anais laikais tai buvo didelė karinė jėga. Lemiamame mūšyje ties Termopilais, Leonidas taipogi turėjo tik apie 300 karių, o visą graikų armiją, tinkamą kautynėms, sudarė apie 1,200 karių. Ką šiandien reiškia viena kuopa? Dabar, taikos metu, valstybės laiko moderniškiausiai apginkluotus kelis milijonus karių.

Gyvename visai kitokioje gyvenimo skalėje, todėl senoviniai mastai ir supratimai jokių būdu šių dienų gyvenimui nebepritaikomi. Naujoviškose valstybėse, su dešimtimis ir šimtais milijonų gyventojų, valdymo technika (taipogi įstatymdavystė) reikalauja daugybės įvairiausių ekspertų. Kalkas šį mūsų laikotarpį ir vadina "civilizacijos ekspertų" laikotarpiu.

Su technologinėmis permainomis

— Sekmingai tęsiami bandymai vertikaliai pakylančio ir nusileidžiančio lėktuvo pavadinto HUMMINGBIRD, šis lėktuvas yra 32 pėdų ilgio ir 25 pėdų pločio. Jis turi du turbo-sprausminius motorus. Pakylant ir nusileidžiant motorų išmetamosios dujos nukreipamos žemyn ir taip gaunama stumiamoji jėga kelianti lėktuvą tiesiai augštin. Išmetamųjų dujų nukreipimas užpakalin verčia lėktuvą skristi pirmyn.

— Malūnsparniuose įtaisomi kulkosvaidžiai M60 (7.62 mm). Dabar vykstančiuose partizaninio karo veiksmuose šis kulkosvaidžių panaudojimo būdas yra išbandytas. Gaminami atatinami kulkosvaidžiai įtvėrimais, kurių pagalba kulkosvaidžiai galima bus įtaisyti kiekvieno tipo malūnsparnyje. M.M.

pasaulyje kartu vyksta ir didesnis supratimas apie žmogaus laisvę ir bendruomeninio gyvenimo organizaciją.

Senaisiais laikais, kai atskiros žmonių grupės, dėl ryšio sunkumų, nuo kitų buvo atskirtos; kol betkoks žinios jas pasiekdavo, užtrukdavo daug laiko ir žinias patikrinti buvo labai sunku. Vienos kurios valstybės sprendimas ar akcija į kaimyną įtakos neturėjo, arba jei turėjo, tai labai mažą. Šioje gadynėje radio, televizija, Telstar ir kitokie žinių perdavimo — priėmimo aparatai žmonių supratimą apie pasaulį pakeitė pagrindinai. Elektroniniai smegenys apskaičiuoja ir greit duoda atsakymus į daugelį klausimų, į kuriuos anksčiau reikėjo eilės metų mokslininkų darbo.

Atrodytu, kad su technikos pagalba pasaulis privalėtų sudemokratėti-liberalėti ir žmonių supratimas apie pasaulį ir kaimynus privalėtų pasikeisti visos žmonijos gerovei. Bet taip nėra! Jei laikraščiai, knygos, radio, televizija, telefonai, telegrafas ir kitokios komunikacinės priemonės nėra paskirstytos — prieinamos savo krašto piliečiams arba įvairioms organizacijoms, o tik galingos vyriausybės kietose rankose, tai ten apie bet kokią žmonių laisvę nėra ko ir kalbėti.

Konkretus pavyzdys: dvi valstybės su skirtingom valdymosi formom ir skirtingom santvarkom — yra JA Valstybės ir Sov. Sąjunga.

Sov. Sąjungoje viską, ir informacines priemones, suvalstybinus, viešosios opinijos sudarymas ir žmonių informavimas, kas dedasi pasaulyje, yra grynai vyriausybės rankose. Kiekvienos vyriausybės šefas kas kart nusprendžia, kaip piliečiai privalo būti informuoti ir ką privalo galvoti. Apie įvykius pasaulyje, opinija ir pasaulėžiūra, pas žmogų susidaro išimtinai pagal informacijas, kuriomis jis savos vyriausybės yra "maitinamas". Pasaulio istorijoje dar nei vienas valdovas, ar tironas neturėjo tokių galingų priemonių veikti į žmogaus sąmonę ir jo visą gyvenimą, kaip šiandien yra Sov. Sąjungoje ir taip vad. "socialistinėse valstybėse", pagal Kremliaus budelių sugalvotus ir išbandytus metodus. Ten žmonės virto mase. Žmogus nustojo būti visuomenės dalimi.

Pasaulyje nėra nieko pastovaus-nesikeičiančio. Kaip gamtoje, taip ir žmonių protavime vyksta nuolatiniai

pasikeitimai. Evoliucija nėra žmogaus išradimas ir vyksta visai nepriklausomai, ką žmogus apie ją galvoja. Tas, kuris prie fizinės ar psichinės evoliucijos neprisitaiko yra pasmerktas žūti. Taip yra gamtoje — augmenijos, gyvulių ir pagaliau, žmonių gyvenime. Išliks tik tos fizinės ar dvasinės formos, kurios sugebės prisitaikyti prie nuolat besikeičiančio pasaulio.

Kas augščiau parašyta liečia valstybių santvarką ir tautų gyvenimą. Gražiausias ir demokratiškiausias vyriausybės formos kokias mes žinome iš istorijos, išnyko vien tik pasaulinės evoliucijos pasėkoje. Kur einama šiandien? Ar šiandien pasaulyje yra kur nors tokia santvarka, kuri garantuodama žmogui tikrą laisvę, duotų pilną žmonišką gyvenimą, nesukuriant dirbtinis arba utopinės egzistencijos, kuri kiekvienu momentu gali išnykti?

Marias rašalo išrašė, teberašo ir kalba sovietiniai agentai ir tie vakariečiai, kurie nepažino komunistinės diktatūros, apie vakarinės civilizacijos, vyriausybės ir parlamentarizmo krizius. Ar tas turi kokią pagrindą? Taip! Ar istorija mums nerodo, kad tų reikalų krizis tebesitęsia nuo gilių giliausios senovės? Tada buvo mažiau žmonių, todėl mažiau ir problemų visokių.

Šių dienų vyriausybės nebegali apseiti be įvairių ekspertų ir mokslininkų. Sunkiausia dabartinių vyriausybės problema yra mokslininkų opinjas sutaikyti su įstatymdavyste sugebėjimas.

Demokratija reikalauja kontrolės — dėmesio kreipimo į valdymą. Parlamentai ir kontrolės institucijos privalo turėti kontrolės teisę į mokslininkų ir specialistų veiklą. Ir taip, kol vyriausybės ir ekspertai priklauso parlamentinės kontrolės institucijoms, tol Kremliaus viešpačiai sau be reikalo kvaršina galvas ir jokio demokratijos ar civilizacijos krizio, kokio tikisi Kremliuje sėdintieji, Vakaruose neįvyks.

Tarp įstatymų leidžiamosios ir vykdomosios valdžios kova visur ir visą laiką ėjo ir eis. Ir jei toji kova yra kontroliuojama ne kokios klikos bet visuomenės tai visuomet išėdavo ir išeis valstybės ir tautos labui. Ta kova ir iššaukė supratimo ir santvarkos formų evoliuciją. Ji leidžia žmonėms apsigalvoti ir pagal techniškas permainas be pertraukos daryti pažangą. Ji yra svarbiausias elementas ir "motoras", to ką mes vadiname pažanga.

Jokia santvarkos forma negali išsilaikyti amžinai be pasikeitimų. Visą laiką perkūnai trunkėsi ant gal-

vų tų, kurie iš savo epochos prasi-skverbdavo pirmyn ir perstatinėjo pasaulį, iškeldavo naujas idėjas ir mintis. Jie būdavo nukryžiuojami, pakariami, gyvais ant laužo sudegiami ar žudomi paslaptingų žmogžudžių rankų. Taip įvykdavo su didžiaisiais pranašais, mokslininkais, didžiaisiais reformatoriais ir politikais.

Nuo seniausių laikų iki šiai dienai žmogaus prigimtis nepasikeitė. Juo gilesnės mintys ir idėjos tuo smarkiau jos yra griaunamos, smerkiamos.

Nors amžiumi demokratija yra sena, demokratinės valstybės sampratos skleidimasis vyksta nuo senai, bet demokratija tebėra tik savo pradiname, arba vaikystės stovyje.

II Pas. karas pasibaigė pažangiausias, didžiausias Europos valst. pavertęs griuvėsiais. Karą baigusios kautynių laukuose pasiliko sugebančiomis tėti karą toliau tik dvi valstybės: JA Valstybės ir Sov. Sąjunga, kurios turi įtakos į pasaulio per-tvarkymą.

Prez. Trumanas ir Eisenhoweris nieko naujo neįnešė, kas pasaulį pripildytų optimizmo ir nukreiptų jį į naujo persitvarkymo kelią.

Augusto Romos imperija ir Kinijos imperija Wu Wango laikais išsilaukė nuo vidujinio sunykimo tik kurdamos pasaulines valstybes. Tam įvykdyti reikėjo turėti didžiū Vadų.

Dabar JA Valstybės yra atsidūrusios prie svarbiausio uždavinio — Pasaulio Jungtinių Valstybių suorganizavimo. Greitu laiku turi paaiškėti, kas tam vadovaus. JA Valstybės privalo surasti Vadą.

SOV. SĄJUNGOS VALDOVAI BIJOSI ANTROJO FRONTO

Sov. Sąjungos valdovai paskutiniuoju laiku yra labai susirūpinę dėl nesiskelbiančios, bet rimtai besiginkluojančios Japonijos. Sovietiniuose laikraščiuose, ypač kariniuose žurnaluose rašo, jei tarp Vakarų ir Sov. Sąjungos kultų ginkluotas konfliktas, tai tuojaus būtų sudarytas ir antras frontas. Žurnale "Krasnaja Zvezda" plk. Evdokimov savo staipsnyje, pavadintame "Po sliedam samurajev" (Samurajų pėdomis) rašo, kad Azijoje Japonija smarkiai ginkluojasi ir sudaro rimtą prieškomunistinę pajėgą. Japonijoje ne vien tik kariuomenė, bet ir civiliai gyventojai nuteikiami prieš komunizmą. Kariuomenės vadovybės centras nurodo kaip kariniai paruošti jaunimą mokyklose, kaip privalo apie komunizmą rodyti televizijos, rašyti laikraščiuose, žurna-

luose, knygoose ir kaip privalo galvoti japonų karys ir kiekvienas gyventojas. Visur steigami karu muzėjai. Ruošiamos kariuomenės ir apginklavimo parodos. Žemyno kariuomenėje, laivyne ir aviacijoje atnaujinamas fanatizmas.

Japonijos keliuose dabar dažnai sutinkamos tankų voros ir girdimas senas šauksmas "banzai". Padangėse užia karu lėktuvai, jūroje karu laivai. Japonija dabar jau turinti iki "dantų apginkluotų moderniausias ginklais 13 divizijų. Turinti naujausių tipų įvairių karu lėktuvų 1,500. 1963 m. karu biudžetas siekia 230 milijardų jenų.

Niūdizma saloje yra įrengtas moderniausias poliganas, kur amerikiečių instruktoriai moko vartoti įvairias raketas. Japonai konstruoja ir bando naujus prieštankinius ginklus. Stato karu laivus apginkluotus raketomis su atominiais užtaisais. Kad atmušus priešu laivyną stato specialias raketas. Sovietinė spauda neneigia kad Japonija jau turinti ir atominius ginklus. Toji pat spauda rašo, kad japonai prieš Sov. Sąjungą ir komunistinį pasaulį sėja didžiausią neapykantą.

Kremliaus valdovai, tai šen, tai ten išsišokdami nenori parodyti, jog bijo, kad Japonija nesudarytų karinės sutarties su Piet. Korėja į kurią įtrauktų ir nacionalinę Kiniją Formozoje.

Reikia galvoti, kad ši aplinkybė Chruščiovą vertė būti švelniū Kūbos klausime ir kom. Kiniją trauktis iš užimtos teritorijos Indijoje.

K. M. Juozas šarūnas

NAPOLEONO KARIUOMENĖS TRAUKIMO IŠ RUSIJOS 150 METŲ SUKAKTIS

Lemiamų mūšių ties Smolensku ir Borodino įvykusių 1812 metais prisiminimui atžymėti sovietinė spauda pradėjo aprašyti Napoleono kariuomenės traukimąsi per upę Berezina į Vilnių. Tas buvo 1812 m. lapkričio mėn. — lygai prieš 150 metų.

Napoleono kariuomenė, tarp Berezinos ir Vilniaus besitraukdama, turėjo katastrofiškus nuostelius ne tiek nuo kautynių, kiek nuo šalčio, bado ir ligų. Tame žygyje keliosdešimt tūkstančių prancūzų karių pakliuvo rusams nelaisvėn, o tie kurie pasitraukė iki Vilniaus, daugumoje tapo epidemijų aukomis. Vilniaus krašte tada siautė dėmėtoji šiltinė, kuri nuvarė į kapus nemažą skaičių ir vietinių gyventojų. Prieš visokias epidemijas anais laikais dar nebuvo pakankamo skaičiaus medicinos personalo, o ypač vaistų. Sergantieji

mirė tūkstančiais. šv. Kazimiero vienuolyne vienu momentu buvę virš 5,000 lavonų, o Bazilikoje — 7,500 lavonų. Visus lavonus išvežti į kapines nebuvo tiek arklų todėl Kutūzovas įsakė tam tikslui panaudoti artilerijos arklus.

Dalis belaisvių tą baisų laikotarpį išgyveno ir 1813 m. grįžo į savo tėvynes. Pavyzdžiui, kariai Ispanai buvo vežami per Klaipėdos uostą laivais į Ispaniją, o vokiečiai grįžo per Rygą.

K. M. Juozas šarūnas

TIESUS GALVOJIMAS APIE KUBĄ

Pranys Alšėnas

Apie Kubą galvoti, kalbėti ir rašyti, manau, niekad nebus perdaug, o taip lygiai — ir nebus pervėlu. Nebus perdaug todėl, kad sovietinė raudonoji bazė, štai, atsirado 90-ties metų atstu nuo pasaulio laisvės vilčių vadovo — JAV-bių krantų. O nebus pervėlu apie tai kalbėti todėl, kad tas pasaulio laisvės vilčių vadovas "dėdė Samas" — yra perdaug neryžtingas ką nors daryti ir veikti, kad išvengtų didesnių nelaimių.

Iš praeities žinome, kad Amerika imasi ginklo ir gelbsti save tik tuomet, kai jai būna jau padaryti milžiniški nuostoliai. Tik prisiminkim Pearl Harbour'ą. Kai japonai padarė šiam kraštui milžiniškus nuostolius, subombarduodami, susprogdindami ir paskandindami milžinišką kiekį laivų, o taip lygiai — sunaikindami tūkstančius karių, tik tuomet Amerika pajudėjo ir paskelbė karą Japonijai.

Nevėlu, nesmulku ir nepigu šia tema rašyti ir mums, lietuviams, nes ir mes — gyvename tojoj pačioj grėsmėj, kaip ir Ameriką. Tai reikalas — liečias mus, pabėgėlius žituvius. Šiaip gi — mūsų padėtis — daug blogesnė, negu Amerikos, nes mūsų Tėvynė — Lietuva — jau užlieta raudonosios bangos, o Ameriką — dar tik grasina užlieti...

Apie Kubą šiuo metu Amerikoj (žinoma, ir kitur) kalba dideli ir maži, kitaip sakant, ir vyriausybės žmonės, ir visuomeniniai sluogsniai — gyventojai. Iš pastarųjų, geriau reikalą suprantą, dar, neapakę nuo raudonosios miglos — nujaučia pavojų ir supranta, kad reikia "kas nors daryti", o kiti — naivusis sekretorius — siūlo laukti, stebėti, pakol jau bus tikrai pervėlu ką "daryti"...

Esu skaitęs įvairių nuomonių Kubos reikalu amerikietiškoj ir kandiškoj spaudoj. Skaičiau netgi spau-

SOVIETINĖS VERGIJOS AUKA

Iš anapus "Geležinės Uždangos" gauta žinia, jog 1956 m. vasaros metu, Sibire, Džakasgano vergų darbo stovykloje, bolševikų buvo nužudytas Lietuvos kariuomenės ats. adm. karininkas Vytautas Petrėnas.

Minėtoje vergų stovykloje buvo daug ukrainiečių ir pabaltiečių. Ten pat buvusi ir moterų vergių stovykla. Kiek iš labai atsargaus (keliais atvejais siūsto) pranešimo spręstina, V. Petrėnas žuvo tokiose aplinkybėse: stovyklos administracija, besiekdama premijos, stengėsi išpildyti planą (kasė gelžkeliui pylimą) anksčiau, vertė dirbti apie 18-20 val. per dieną; draugėn suleido kriminalistus "urkas" ir dar pablogino maistą. Politiniai kaliniai sunkiai bepakeldami pasunkėjusius darbo, o kartu ir gyvenimo, sąlygas, pasikliaudami neva sušvelnėjusiu, po "žmonijos vado" ir jo "dešinės rankos" (Berijos) mirties, režimu, pareikalavę atskirti "urkas", pagerinti maistą ir gražinti "normalų" — 10 val. darbo laiką. Administracija pageidavimų nepaisė. Vergai, kartą, atsisakė išeiti darban ir pasiruošė gintis. Po kurio laiko, būklę "išsuočiūsi", administracija iškvietusi iš artimiausios įgulos karinį dalinį, kuris atvyko su keliais tankais. Dalinio vadas veikdamas drauge su stovyklos komendantu, įsakė vergams išsirikiuoti nurodytoje vietoje ir tam tikro tvarkoj. Išsirikiavo vyrai ir atskira grupė moterų. Iš išsirikiavusiųjų tarpo, Vyt. Petrėnas, kaip geriausiai mokėjęs rusų kalbą ir iki tol su administracija dažnai visų vardu kalbėjęs, dar su dviem kitais (latviu ir ukrainiečiu) vergais, ėjęs prie karininkų aiškinti reikalą. Tuo metu iš tanko paleistos ugnies pakirstas krito kelių kulų pervertas. Po to vergai dar labiau įnirtę, ypač moterų. Jos pikčiau ir griežčiau triukšmavę. Nemaža kitų buvę nušauta, dar daugiau sužeista, bet išlikusieji nebuvo dar kitaip kaip už tai nubausti, o sąlygos daliniai pagerintos.

Vytautas Petrėnas kilimo buvo biržietis (vabalninkėnas). Buvo gimęs 1895 m. rugsėjo 10 d. Mokėsi Vabalninko pradžios mokykloje ir Ukmergės miesto mokykloje, kur vėliau tarnavo vietos mokesčių inspekcijoje. Vėliau tarnavo Kauno apygardos teisme, su kuriuo evakuavosi Rusijon, jau eidamas teismo sekretoriaus pareigas. Karo metu buvo pašauktas kariuomenėn, tarnavo 10-toje Kaukazo automobilių kuopoje karo valdininku. Po karo grįžęs tėvynėn tarnavo auto batalione, vėliau artilerijoje. Atsargon išėjo 1925 metų pabaigoje iš 4-to artilerijos pulko, II-os baterijos.

Vytautas Petrėnas

1940 m. bolševikams užėmus Lietuvą, pirmųjų tremtinių tarpe buvo ištremtas Sibirian iš šilalės, kur buvo valsčiaus sekretoriumi, kartu besidarbuodamas LŠS-goje, bataliono vado pareigose ir kt. visuomeninėse organizacijose. Visur buvo veiklus ir sąžiningas. Lietuvoje paliko jo žmona ir duktė. Kalpas Uoginius.

dos didžiosios žuvies, rausvojo Lipnanao, išvedžiojimus, kad, girdi, prieš Kubą nieko nereikia daryti, reikia tik laukti, stebėti, nes, girdi, Kubos asiruošimai (su Sovietų pagalba), są, tik... defenzyvinio pobūdžio.

Tačiau — esame ir kitokių balsų. Udomino mane nuolatinis "Our Sunday Visitor" kolumnistas, Dale Francis. Jis kalba — tiesiai, nevyniodamas padėties aštrumo į vatą ir parnėždamas, kad laikas tiesiai kalbėti ir veikti šiuo Kubos reikalui.

Nuomonės dėl veikimo būdo ir priemonių, pakol kas, skirstosi į dvi grupes. Vieni sako, jog reikia laukti, pakol Castro — galima bus apkaltinti agresija, kiti sako, kad reikia veikti jau dabar. Pvz., visiškai neseniai, Amerikos politikas

Goldwateris, pasakė: "Jeigu tai priklausytų nuo žmonių, nuo visuomenės, ne nuo mūsų valdžios, — jau šiandien, o vėliausiai — rytoj, mes būtumėm Kuboj"...

Kokie gi pirmesniųjų motyvai? Kodėl Amerika negali veikti? Esą, todėl, kad tuomet amerikiečiai būtų apkaltinti Kubos valstybės ir to krašto suvereniteto pažeidimu.

Deja, kaip Dale Francis teigia, pagrindinė klaida šitaip galvojančiųjų yra toji, kad jie užsimiršta, jog pačioj Kuboj agresinis aktas — jau yra įvykęs faktas. To krašto žmonių tautinis suverenitetas jau seniai sunaikintas. Pasaulinio komunizmo kontrolė Kubos salos gyvenimą taip patvarkiusi, kad jis esąs lygiai toks pat, kaip kad būtų, jeigu Kubos val-

džiai vadovautų pats Chruščiovas...

Kubos žmonės, esą, jau senokai atiduoti visiškai Sovietų Rusijos malonei ir negirdėtam terorui. Kuba — tik šešių milijonų tauta, o apie 200,000 kubiečių yra buvę ar tebėra įkalinti kalėjimuose, daugiau 1000 iš jų — sušaudyta, apie 200,000 buvo priversti palikti gimtąjį kraštą ir bėgti svetur laisvės jieskoti. Taigi, vienas iš 15 to kraštų žmonių — jau yra Castro režimo auka. Jokiam istorijos laikotarpyje Kuba dar nėra pergyvenusi tokios lemties.

Taigi, anot Dale Francis, yra juokinga ir kvaila laukti, pakol "Castro įvykdys kokį nors agresijos aktą". Jis jį jau pilnai įvykdė ir toks pat įvykdytas laukiamas Amerikoje ir visam pasauly.

Lietuvos kariuomenės atkūrimo 44 metų sukakties minėjimų atgarsiai

CLEVELANDE

Lietuvos Kariuomenės Atkūrimo minėjimas Clevelande įvyko š. m. lapkričio 24 d., šv. Jurgio liet. parapijos salėje. Minėjimą atidarė skyriaus pirm. K. Budrys ir pakvietė skyriaus garbės narį gen. K. Tallat-Kelpšą tarti atidarymo žodį. Pagrindinę kalbą, pritaikintą šventės minėjimui, pasakė adv. Julius Smetona. Jis išryškino lietuvio kario pasiaukojimą tėvynei Lietuvai, surišdamas su istoriniu Lietuvos laikotarpiu, bei jos geografinę padėtį tarp rytų ir vakarų. Priminė ir dabartinę liet. visuomenės pareigą, ypač ramovėnų, atsidūrusių laisvame pasaulyje, kur yra laisvė veikimui. Ragino nepamiršti judinti Lietuvos išlaisvinimo klausimą. J. Smetonos kruopščiai paruoštą turiningą kalbą minėjimo dalyviai palydėjo ilgu plojimu.

Minėję dalį paruošė Vladas Braziulis. Tai buvo poezijos, muzikos (plokštelių) ir šokių montažas: "Tautos kancios, tautos viltys".

Pranešėja R. Nasvytienė, atsidarant scenai, pakvietė visus dalyvaujančius minėjime persikelti į prieškarinę Lietuvą, jos pastangas apginti Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę. Pasigirdo Lietuvos karo mokyklos kariūnų daina "Sutems tamsi naktuzėlė". Jos aidams beskambant pasirodė M. ir R. Jokūbaitytės ir pašoko Klumpakojė. Pasigirsta "Kur bakūžė samanota" ir tuoj pasirodo jaun. akordeonistai: V. Dautartas, G. Juodėnas, D. Leukonytė ir š. Stempužis ir pagroja "Blazdingelė". Po jų pasirodė Lituanistinės šv. Kazimiero mokyklos mokiniai: Gr. Brazaitytė, A. Grauzinytė, M. ir R. Jokūbaitytės, D. Juodenaitė, V. Mekešaitė, D. Ramanuskaitė, E. Razgaitytė, L. Snarskytė ir D. Vasarytė. Akordenistui A. Baliūnui grojant, jos pašoko lenciūgėlį.

H. Tatarūnas deklamavo B. Au-gino baladę "Dainiaus mirtis", "Bėgimas iš tėvynės" — B. Brazdžionio išpildė G. Gudėnas. "Žygio viziją" išpildė V. Tamulis. "Po sunkių valandų" išpildė D. Mackevičiūtė ir H. Tatarūnas. "Griuvėsiai ir Jau-nystės vainikas" — B. Brazdžionio išp. M. ir R. Jokūbaitytės, "Kely kolonos ir Lietuva iš tolo" — B. Brazdžionio išpildė J. Kavaliūnaitė. "Ten, kur marios mėlynuoja" — Vl. Braziliūlo išpildė V. Nasvytytė. Ji pabrėžė, kad nėra buvusi, kur marios mėlynuoja, bet ji širdyje jau-

čianti, kad ten yra Lietuva tėvynė mūsų. Ir pagaliau, akordeonistai pagrojo "Ko liūdi, berželi..." Tuo ir buvo baigta minėję dalis. Iškilmingoji — baigta Lietuvos Himnu, giedant visiems minėjimo dalyviams.

Tenka pasidžiaugti, kad iškilmin-go minėjimo programa išpildyta sklandžiai ir nenuobodžiai. Programos išpildytojai buvo gerai pasiruošę. Be padėkos programos pildytojams tenka didelę padėką ir padėju-siems minėjimą paruošti, būtent J. Kazėnui, J. Kavaliūnaitėi, J. Kalvai-čiui, Z. Dučmanui, Peckui. Nepakei-čiama buvo pranešėja — R. Nasvy-tienė. Tačiau visos minėję dalies vainikuotoju buvo Vladas Braziulis, sukūręs minėtą montažą ir paruoš-tą išvedęs į sceną. Už tai iš atsilankiusiųjų į minėjimą susilaukė daug katučių.

Pabaigoje sekė vaišės ir šokiai. Sekančią dieną — sekmadienį, šv. Jurgio liet. parap. bažnyčioje sumą atnašavo kun. P. Dziegoraitis. Orga-nizacijos pamaldos dalyvavo su vė-liavomis. Kun. P. Dziegoraitis pasa-kė pritaikintą minėjimui pamokslą. Šv. Mišios buvo atnašautos už žu-vusius karius ir partizanus ir kovo-jančius dėl Lietuvos laisvės ir ne-priklausomybės. Pamaldų metu gie-dojo bažnytinis choras vadov. muz. Pr. Ambrazo ir tarpais giedojo so-listai: J. Daugeliuonė ir Matulionis.

Clevelando ramovėnų valdybą su-daro: K. Budrys, G. Gudėnas, V. Knistautas, Pr. Mainelis ir Z. Taru-tis. Kad šventės minėjimas pasisekė, tai padėka jiems, nes jie įdėjo daug darbo jos pasisekimui.

L. Žvirkalnis

LOS ANGELES

LVS Ramovės Los Angeles skyrius lapkričio 24 d. per lietuvių radijo pusvalandį minėjo Lietuvos kariuomenės atkūrimo sukaktį. Ramovėnas, rašytojas A. Mironas sukūrė ir paruošė montažą iš Lietuvos kariuomenės gyvenimo, kurį su p. O. Mironiene išpūdingai perteikė radijo klausytojams.

Lapkričio 25 d. šv. Kazimiero parapijos bažnyčioje, už žuvusius Lie-tuvos karius, partizanus ir šaulius, pamaldas laikė kun. J. Kučingis, pa-rapijos klebonas, buvęs 6 p. pulko kapelionas. Pamokslą sakė parapi-jos klebonas, tik nežinia dėl kurių priežasčių nepriminė Lietuvos Ka-

riuomenės, pasitenkinta tik infor-maciniu pranešimu apie rengiamą kariuomenės minėjimą.

Po pamaldų buvo renkamos aukos Lietuvos karo invalidams prie bažnyčios ir salėje. Aukų surinkta \$150.00.

Parapijos salėje įvyko iškilmingas minėjimas. Skyriaus pirmininkas, K. Liaudanskas, trumpai ir vaizdžiai apibūdino LV Sąjungos uždavinius, pažymėjo, kad jos veikla yra plačiai aprašyta knygoje "Lietuvių Veteranų Sąjungos Ramovės Pirmas Dešimtmetis", kurią galima įsigyti pas vietos knygų platintoją V. Prižgintą.

Atsistojimu ir susikaupus buvo pagerbti Laisvės kovose žuvusieji, mirusieji ramovėnai ir profesorius M. Biržiška, Lietuvos nepriklausomybės signataras.

Trumpą žodį tarė dr. J. Bielskis, Lietuvos garbės konsulas ir "Ramo-vės" skyriaus garbės narys.

Paskaitą skaitė J. Balčiūnas-švais-tas, kuri buvo turininga ir labai įdo-mi.

Meninei programai vadovavo A. Mironas. Pradžioje violenčelistai P. Armonas ir V. Dapšis pagrojo dua-tą, lietuviškų dainų pynę (kompozitorė Giedrė Gudauskienė-Nasvyty-tė). Solistė J. Armonienė dainavo: Ilgesys, Strolis ir Oi, greičiau, greičiau, St. Šimkaus. Akomponavo pi-anistė Raimonda Apeikytė.

Ponia O. Mironienė skaitė: Legen-da apie nežinomą kareivį, Nelės Ma-zalaitės. Solistas R. Dabšys dainavo: Kur lygūs laiukai, Tallat-Kelpšos; Baltos gėlė, švedo ir Jaunojo bajo-ro daina iš operos Gražina, komp. Karnavičiaus. Akomponavo komp. muz. B. Budriūnas.

Ramovėnas

MELBOURNE

Lapkričio mėn. 25 d., sekmadienį L.V.S-gos "RAMOVĖ" MELBOUR-NO sk. VALDYBA suruošė LIETU-VOS KARIUOMENĖS ŠVENTĖS minėjimą. Minėjimas prasidėjo pa-maldomis šv. Jono bažnyčioje; pa-maldas ir pamokslą atliko kun. VA-SARIS.

Tuoj po pamaldų didžiojoje para-pijos salėje, išpuoštoje tautine lietu-viška vėliava ir ramovėno, K. Bal-toko, meniškai išdrožintu Ramovė-nų ženklų, prasidėjo iškilmingas Ka-riuomenės šventės minėjimas. Minė-

įmą atidarė L. V. S-gos Melbourno sk. pirmininkas N. CININAS. Garbės Prezidiumą sudarė visi Melbournie gyvenantieji buvę kūrėjai-savanoriai, Lietuvos partizanų atstovas Mikaila, Lietuvos karių motinas atstovavo p. Marcinkevičienė, Lietuvos karo kapelionų atstovas kun. Vasaris, Kariuomenės šventės Dienos paskaitininkas žurnalistas p. Pocius Albinas ir L.V.S-jos Melbourno sk. pirmininkas N. Cininas.

Kariuomenės šventės proga PO CIUS ALBINAS savo labai turiningoj ir daug ko pamokinančioje kalboje prašė visų tautiečių stiprinti ramovėnų eiles ir veiklą. Partizanų vardu sveikinimo kalboje p. MIKAILA, tarp kitko, pasiūlė MELBOURNO "RAMOVĖS" Valdybai paimti iniciatyvą ir steigti VISOS AUSTRALIJOS METINĘ PINIGINĘ PREMIJĄ už geriausiai parašytus LITERATŪROS KŪRINIUS. Kūrėjų-savanarių vardu kalbėjo p. KUNCAITIS.

N. CININAS visų susirinkusiųjų paprašė pagerbti ŽUVUSIUS UŽ LIETUVOS LAISVĘ atsistojimu. Pasibaigus iškilmingajai minėjimo programos daliai prasidėjo turtinga meninė programa, kuriai vadovavo valdybos narys švietimo reikalams K. BALTOKAS. Labai gražiai ir įspūdingai pasirodė lietuviškos išpildžiusios religinį šokį "AVE MARIJA". Du broliai Steponavičiai virtuosiniai paskambino pianinu ir akordeonu tikrai sunkius muzikalius veikalus. Poniai ZDANAVIČIENEI Danutei vadavaujant TAUTINIŲ ŠOKIŲ GRUPĖ išpildė keletą puikių šokių. P. SADAUSKO dukrelė ir sūnus padeklamavo eilėraščių. Taip pat ir panelė TAMOŠIŪNAITĖ labai gražiai deklamavo eilėraščių. Ponia VYSNIAUSKIENE ALDONA deklamavo styginiam kvartetui padėti N. CININO sukurtą eilėraščių "LIETUVA". Melodiją šiai melodėklamacijai taip pat sukūrė eilėraščių autorius. Reikia išreikšti ypatingą padėką ir panelei Svambarytei už jos dalyvavimą karių minėjimuose. Paskutiniu metu progarmoje pasirodė MELBOURNO DAINORIŲ CHORAS vadovaujamas p. CALNOS.

Minėjimas buvo baigtas TAUTOS HIMNU.

L.V.S-gos "RAMOVĖ" Melbourno gausiai susirinkusiems į minėjimą svečiams ir visiems, kurie savo meniniais sugebėjimais prisidėjo aktyviai prie turtingos meninės programos ir išpildymo.

sk. valdyba nuoširdžiai dėkoja taip

Lietuvos kariuomenės atkūrimo minėjimo Los Angeles meninės programos dalyviai: Iš k.: R. Dabšys, V. Dapšis, R. Apeikytė, J. Armonienė, p. Armonas, O. Mironienė, A. Mironas. Foto L. Kancauskas

RAMOVĖNŲ PABŪVIS MELBOURNE

Lapkričio mėn. 17 d. L.V.S-gos "RAMOVĖ" Melbourno sk., prabangiame Melbournie priemiesčio Northcote Rotušės salėje, surengė metinį Lietuvos Kariuomenės šventės pobūvį — balių.

Svečiams susirinkus p-kas N. CININAS savo trumpoje sveikinimo kalboje kvietė susirinkusius svečius Tėvynės vadavimo darbe nenustoti vilties, o vakarą praleisti gyvoje nuotaikoje.

Meninei pobūvio programos daliai sklandžiai vadovavo valdybos narys K. BALTOKAS.

Styginio kvarteto dalyviai: p. K. BALTOKAS, A. GABAS, L. VACBERGAS ir A. DIMINDAVIČIUS savo darniais muzikos garsais linkmino ir džiugino susirinkusius ramovėnus ir jų svečius, o taip pat padėjo ir vokalinio kvarteto V. SAVAIČIO, P. DRANGINIO, H. PAŠKEVIČIAUS ir R. GALINIO išpildytas tris dainas: "Ramovėnų maršą" "Jaunystės maršą" ir "Velnio bobą". Klasikinio baletu išpildymui vadovavo G. MALŽINSKIENE. Iš pildyta du šokiai "Picatto" ir "Sylvija".

Ponia L. MILVYDIENE ir p. PAŠKEVIČIUS H. darniai sudainavo "Rudens lapus", "Klajojančias rožes", akompanuojant styginiam kvartetui.

Žinoma, kaip kiekvienais, taip ir šiais metais pobūvio metu susirinkusieji svečiai su nekantrumu laukė ramovėnų staigmenų. Ir pagaliau sulaukė, kai orkestro vadovas p. ZABIELA šokių metu pranešė, kad ramovėnų p-kas turės svarbų pranešimą. Ir tikrai, nespėjus baigti pranešimą į šokių salę keturi vyrai įvežė 5-jo pėstininkų pulko, 6-sios kulkosvaidžių kuopos LAUKO VIRTUVĘ. Kariuomenės šventės proga ramovėnai ir jų svečiai su malonumu ragavo pagerintą kario davinį, kuris susidėjo iš: ŽIRNIŲ KOŠĖS su SPIRGUČIAIS, TUŠYŲ RŪGŠČIŲ KOPŪSTŲ su KIAULIENOS VIRTOMIS DEŠRELĖMIS ir LAŠINUKŲ PORCLJOS ANT ŠAKALIUKŲ. Šinoma žirnių košės pritrūko, neliko nei kopūstų nei dešrelių su lašinukais, viską mieli svečiai išragavo ir dėkojo poniai CINI NIENEI ALDONAI už gardžiai pagamintą kariuomenės pagerintą maisto davinį, kurį sumaniai dalino eilėse stovintiems kuopos virėjas grandinis STASYS SADAUSKAS. Visą pilną, gautą iš virtuvės Melbournie ramovėnai paskyrė SOCIALINĖS GLOBOS MOTERŲ DRAUGIJAI, kuri pobūvio metu turėjo puikiai paruoštą bufetą.

Melburniškieji dar ir šiandieną negali pamiršti skanių kariuomenės maisto patiekalų ir meninės programos prie kurios išpildymo prisidėjo meno žinovai ir kulinarijos specia-

Melbourno Ramovės skyrius: iš kairės — vicepirm. K. Šimkus, pirm. N. Ciniņas, šviet. vad. K. Baltokas; (septintas iš kairės) sekr. A. Sadauskas.

tistai. Tikėkimės kad Melbourno ramovėnai ir vėl savo pasirodymais pradžiugins mus ir įneš į kasdieninį pilką gyvenimą šviesių pragiedrulių.

Šiais metais Adelaidoje, Pietų Australijos sostinėje, Kalėdų atostogų metu Adelaidos L.V.S-gos "RAMOVĖ" valdybos iniciatyva įvyksta PIRMASIS AUSTRALIJOS VISŲ L.V.S-gos "RAMOVĖ" SUVAŽIAVIMAS. Iš Melbourno į suvažiavimą vyks trys valdybos nariai: P. K. ŠIMKUS, N. BUTKŪNAS ir A. SADAUSKAS.

1963 m. vasario mėn. 16 d. L.V.S-gos MELBOURNO SK. TAUTOS ŠVENTĖJE dalyvaus su savo ramovėnų vėliava. Vėliavą sutiko, be jokio atlyginimo išsiuvinėti, viena ponija, o vėliavai kotą pažadėjo pagaminti, su visais meniškais papuošimais, Melbourno ramovėnas NARŪSIS.

L.K.V.S-gos "RAMOVĖ" MELBOURNO SK. VALDYBOS NUMATYTA DARBOTVARKĖ 1963 metų BĖGYJE.

1. Sausio mėn. 19 d. iškila į pajūrį MELBOURNO SOCIALINĖS GLOBOS MOTERŲ DRAUGIJOS IR APYLINKĖS VALDYBOS ruožiamajame KERMOŠIUJE.

2. Vasario mėn. 16. RAMOVĖNŲ VĒLIAVOS KRIKŠTO IŠVAKARĖS, Rengia Lietuvių Namų Klubo Taryba su Melbourno "RAMOVĖS" Valdyba.

3. Vasario mėn. 17 d. TAUTOS ŠVENTĖS metu VĒLIAVOS PAŠVENTINIMAS šv. JONO LIETUVIŲ KATALIKŲ BAŽNYČIOJE.

4. Liepos mėn. 13 d. ŽALGIRIO MŪSIO MINĖJIMO PASKAITA.

5. Lapkričio mėn. 23 d. "RAMOVĖS" POBŪVIS - BALIUS.

6. Lapkričio mėn. 24 "RAMOVĖS" MELBOURNO SK. 10-MECIO GYVAVIMO MINĖJIMAS IR LIETUVOS KARIUOMENĖS ŠVENTĖS MINĖJIMAS.

7. Atskiri susirinkimai ir iškilos bei paskaitos ateinančių metų bėgyje, kurie nenumatyti METINĖJE DARBOTVARKĖJE, bus skelbiami vietinėje spaudoje.

Melbourne Leidžiamo "TĒVIŠKĖS AIDŲ" laikraščio redaktoriui maloniai sutikus, ramovėnai spausdina savo pranešimus, žinias ir pan. specialiai skirtame laikraščio skyriuje po antrašte "RAMOVĖNŲ KRIVULĖ". "RAMOVĖNŲ KRIVULĖS" įsteigimo proga L.K. Kūrėjų-savanorių Australijos pirmininkas P. Šliogeris pasveikino Melbourno "Ramovės" valdybą už iniciatyvą ir įgyvendinimą senai lauktos gražios idėjos.

1963-1964 metų kadencijai išrinkta Melbourno Ramovės sk. valdyba sekančios sudėties:

1. Valdybos pirmininkas N. CINI NAS adr. 53 JESSIE St., W. PRESTON. VIC.

2. Valdybos vice-pirm. K. SIM-

KUS, 101 Coronation Str., W. FOOTZCRAY, VIC.

3. Švietimo vadovas K. BALTOKAS, 142 Cramer Str., W. PRESTON, VIC.

4. Išdininkas N. BUTKUNAS, 9, Cowper Str., ST. KILDA, VIC.

5. Sekretorius A. SADAUSKAS, 28, GARDENIA Str., N. BALWYN, VIC.

MANCHESTERIO (ANGLIJOJE) RAMOVĖNŲ VEIKLA

Sekmadienį, lapkričio 11 d. Manchesterio skyriaus (Anglijoje) ramovėnai su savo vėliava dalyvavo Eccles mieste mirusių Anglijos karių minėjime. Ramovės skyriaus vainiką padėjo skyriaus v-bos pirmininkas Vl. Kupstys asistuojant dviems lietuviams sesutėms šnelūtėms tautiniuose drabužiuose. Prie karo paminklo ramovėnai atžygiavo su Britų legionu (buvę kariai). Vainikus padėjo pėstininkų, aviacijos ir jūrininkų kariniai daliniai. Pražygiuota pro miesto valdybos namus, prie kurių burmistras priėmė parą. Iš čia gyvenančių svetimšalių vien tik lietuviai jau kelinti metai iškilmišė dalyvauja. Į rengiamus ramovėnų minėjimus visuomet kviečiami ir mielai dalyvauja Britų legiono atstovai.

Šeštadienį, lapkričio 17 d. pas kaimynus, Bradford miesto lietuvių, surengtoj kariuomenės šventėj pakviesti dalyvavo ir skyriaus dalis ramovėnų su savo vėliava. Minėji-

LVS "RAMOVĒ" Bad Zwischenahn seniūnija. Pirmoje eilē sēdi iš k.: apylinkės valdybos pirmininkas Povilas Kazirskis, seniūnas Tomas Gružas, savanoris Jonas Janonis, savanoris Antanas Janulis. Stovi: Justinas Požeriūnas, Viktoras Milašauskas, Konstantinas Anevičius ir Karolis Skverekas.

HANNOVERIO SKYRIUS (Vak. Vokietija)

Šis skyrius buvo įsteigtas 1962 m. balandžio mėn. 1 d. Hannoverėje, V. Vokietijoje, iš trylikos narių. Išrinktoji skyriaus valdyba pareigomis pasiskirstė sekančiai: Ignas Apyrubis pirmininkas, Martynas Pozingis pirmininko pavad. ir išdininkas, Kostas Vilkaitis sekretorius ir švietimo vadovas.

Tuo pačiu metu Bad Zwischenahne buvo įsteigta seniūnija iš dešimties narių. Ją įsteigė Povilas Kazirskis, energingas ir veiklus tos apylinkės pirmininkas. Nuo 1962 m. birželio

mą pradėjo D.B.L.S skyriaus pirmininkas A. Šukys, prašydamas atsiųsti pagerbti "Ramovės" vėliavą ir paskaitė Sibiro kankinių mergaičių maldą.

Šeštadienį, lapkričio 24 d. skyrius surengė kariuomenės šventės minėjimą. Scena buvo išpuošta Lietuvos trispalve ir Anglijos vėliavomis. Įnešus Ramovės vėliavą ir sk. pirm. VI. Kupsčiui pakvietus garbės prezidiuman kūrėją-savaną A. Šukį, paskaitė skaitė Banaitis. Patriotiškas dainas dainavo ramovėnų mišrus chorelis vedamas Buroko. Tautinių šokių grupė, vadovaujant jaunai lietuvaiti Irenai Šneliūtei, gražiai pašoko. K. Laukio vedamai lietuviškai kapelai grojant, jaunimas ir senimas pasišoko, o atsigavino ramovėnų gerimų bufete-bare.

S. K.

mėnesio pradžios seniūnu yra išrinktas Tomas Gružas, labai tam reikalui atsidavęs žmogus.

1962 m. rugsėjo mėn. 1 d. buvo įsteigta Salzgitte-Lebenstedto seniūnija. Tos seniūnijos seniūnu yra žinomas tos apylinkės nenulstamas veikėjas Kazys Masiliūnas. Tuo tarpu toji seniūnija dar nėra didelė, bet tikimasi, kad laikui bėgant ji bus viena iš didžiausių savo narių skaičiumi. Tos dvi veikiančios seniūnijos įeina į Hannoverio skyriaus sudėtį.

Yra davinų, kad Osnabruecke ir Diepholze irgi bus įsteigtos seniūnijos, kurios priklausys Hannoverio skyriui.

Mėnesinis nario mokestis nustatytas DM 0.50. Priimamos ir aukos.

Kokių nors ypatingų darbų per 1962 metus, nei pats skyrius, nei seniūnijos nenuveikė, nes šie metai buvo kūrimosi ir organizavimosi metai.

LVS "Ramovės" skyrių atstovų suvažiavime, 1962 m. gegužės mėnesį Chicagoje, Hannoverio skyrių ir Bad Zwischenahno seniūniją atstovavo plk. Petras Genys iš Chicago.

J. Apyrubis

* * *

AR ŽINAI?...

Kad jei, staiga, J. A. Valstybės būtų užpultas kitos valstybės, pav. Sovietų Sąjungos, tai gintis jos, būdamos Jungtinių Tautų narys, galėtų tik J. Tautų Saugumo Tarybai vadovaujant. Taip sako J. Tautų čarterio 51 str., kurį J. A. V. pasirašė ir patvirtino.

Pagal tą straipsnį, J. A. V. apie visas turimas priemones gintis ir visus gynybos planus turi pranešti J. T. Saugumo Tarybai.

Gi, J. T. Saugumo Tarybos pasekretorius, Politinio Saugumo reikalams per išties 15 metų buvo ir dar vis yra Sovietų Sąjungos atstovas. Jis vadovauja J. Tautų policijai ir ginkluotoms jėgoms. Taigi, jis ir gautų, karo atveju, visus J. A. Valstybių gynybos planus į savo rankas.

Dabartinis Politinio Saugumo pasekretorius yra rusas komunistas Gregorijus Petrovičius Arkadev.

C. F.

VEDAMASIS...

New York Times, kurio savininkai yra Ochs, Sulzberger ir Dreyfuss šeimoms, savo vedamajame 1961 m. rugpjūčio 16 d. rašė:

"Nors Sovietai visur kur tik gali kursto revoliuciją ir karą prieš mus — net daeidami iki Hitlerio ir Stalino pakto niekšybės — mes tačiau, turime stabdyti prieškomunistinius sukilimus, kad išvengtume kraujo praliejimo ir karo. Mes privalome sugyventi pagal mūsų principus su blogiu, net jei taip darydami padėtume sustiprinti svyruojančias komunistinių kraštų vyriausybes, pav. Rytų Vokietijoje, ir jei net išstatytume lėtai mirčiai pasmaugiant tokias laisvės tvirtoves kaip pav. Vakarų Berlynas."

Tai, štai, kas stovi už visą tą Amerikos pinigų eikvojimą vadinamai Užsienių Pagalbai, o ištiesų komunizmo parėmimui.

C. F.

1962 m. rugsėjo 23 d. International Friendship Gardens,
Michigan City, Ind., įvyko

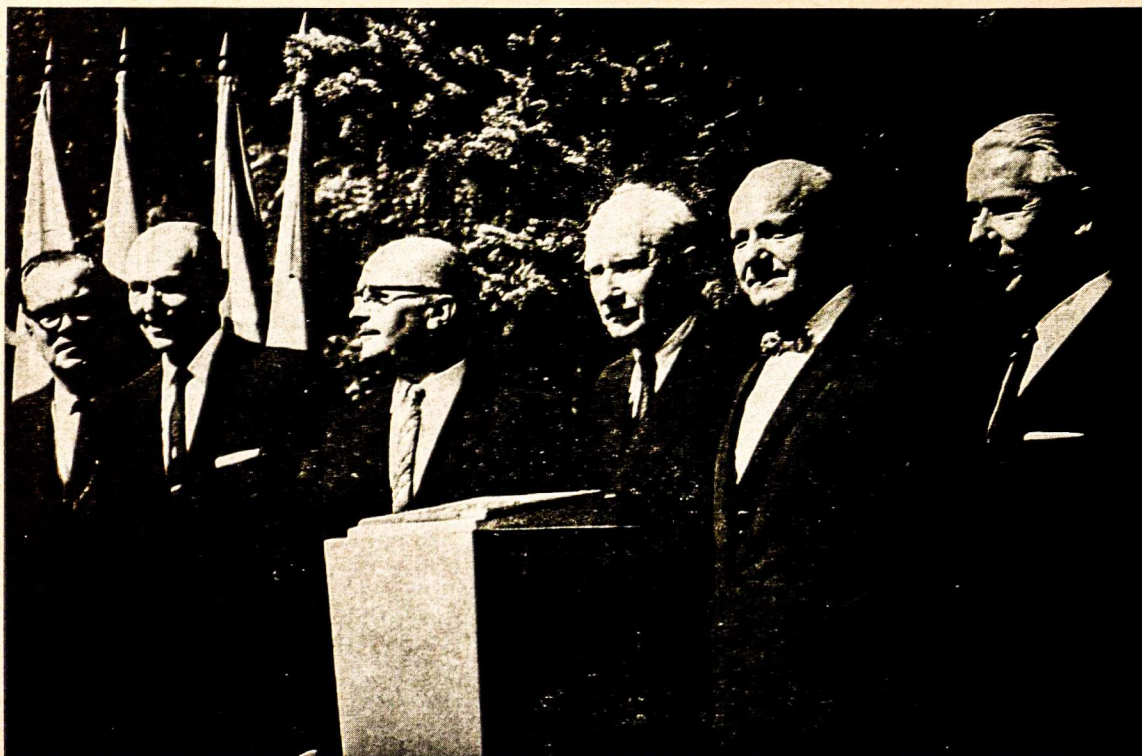
**PAMINKLINĖS LENTELĖS
ATIDENGIMO IŠKILMĖS**

prie Lietuvos prez. A. Smetonos 1941 m. spalio 12 d.
sodintos eglės.

Lentelę atidengia Lietuvos gen. konsulas dr. P. Daužvardis
(deš.) ir L.V.S. RAMOVĖS C. V-bos secr. J. Gaižutis.

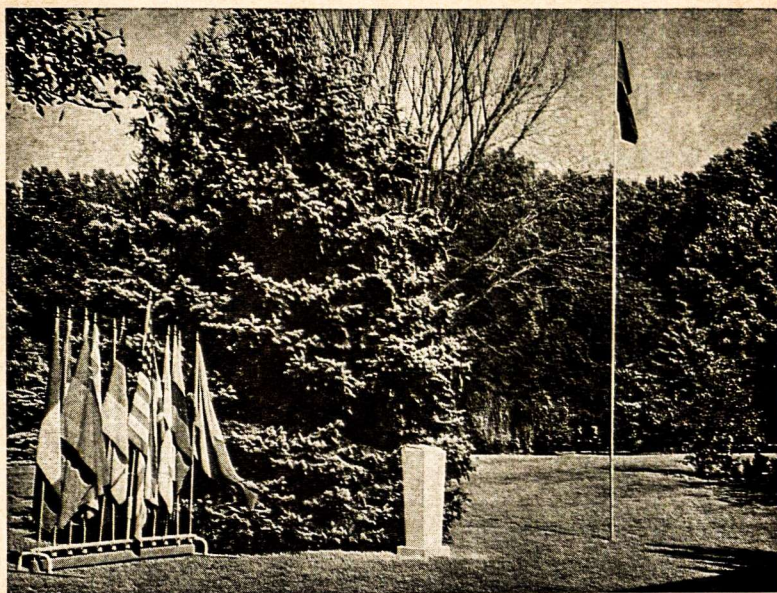

Iškilmėse dalyvavo RAMOVĖS C. V-ba. Iš k.: Jonas švedas — kultūr. reikalų ved., Vladas Mieželis — vicepirm.,
dr. Petras Daužvardis, prof. Stasys Dirmantas — pirm., Karolis Dabulevičius — vicepirm., Jonas Gaižutis — secr.

Prie Lietuvos prezidento eglės įrengtas granito pastovas su žalvarine lentele. Stiebe plėvesuoja Lietuvos trispalvė, kairėje vėliavos tautų, kurios turi savo kampelius šiame sode.

Iškilių metu gieda
operos solistė Izabelė Motekaitienė

Jonas Gaižutis įteikia lietuvišką lėlę sodo savininkei S. Ehret, kuri parodė didelį palankumą lietuviams. Kairėje Ona Gradinskienė.

Lietuvos kariuomenės 44 m. sukakties minėjimas Bostone (1962 m. lapkr. 25 d.). Dalis ramovėnų ir Stepono Dariaus posto narių dalyvavusių šventėje: Sėdi iš k.: J. Petronis, J. Ūselis, A. Stapulionis, Z. Raulinaitis, E. Ketvirtis, J. Romanas, P. Pleskevičius, St. Griežė-Jurgelevičius, B. Utenis; stovi iš k.: P. Martinkus, S. Kontautas, J. Vaičjurgis, J. Verbickas, J. Jonaitis, Br. Bajerčius, S. Trepinskis, A. Rudauskas, J. Kenty, L. Lendraitis, D. Meižys, K. Šimėnas, J. Kurapka, A. Overka, K. Dusevičius, V. Kubilius, P. Tyla, A. Tumas.

PATIKSLINIMAS

Algirdo Budreckio straipsnyje — "Gruodžio 17 d. perversmas" (1962 m. gruodžio mėn. "Karys") yra klaidų, kurias reikėtų atitaisyti.

1) Rašydamas apie A. Voldemaro ministerių kabineto sudėtį autorius klaidingai pažymėjo, kad Krašto apsaugos ministeris plk. Antanas Merkys priklausė Ūkininkų Sąjungai, gi tikrumoje jis priklausė pažangiečių tautininkų, t.y. Smetonos, grupei.

2) Straipsnyje parašyta, kad Žemės ūkio ministeris Jonas Aleksa priklausė liaudininkams, gi tikrumoje jis buvo Ūkininkų partijos narys ir tos partijos atstovas Seime.

3) Straipsnyje parašyta, kad Susisiekimo ministeris Juozas Jankevičius buvo nepartinis, gi tikrumoje jis buvo Ūkininkų partijos narys.

4) Vienoje kalbamo straipsnio vietoje parašyta "Sukilėlių vadai tuojau kreipėsi į kompetentingus civilinius sudaryti naują vyriausybę. Jie tuo reikalu tarėsi su Smetona, Voldemaru, Skipičiu bei kitais tautininkais." Iš to teksto reikėtų suprasti, jog Skipitis buvo tautininkas. O tikrumoje buvau ne tautininkas, bet Ūkininkų partijos narys ir tos partijos atstovas Seime.

5) Paties perversmo aprašyme, ypač kas buvo sąmokso pradininkai ir pagrindiniai vykdytojai, taipogi yra klaidų bei netikslumų. Apie tai, kaip buvo iš tikrųjų, platesnį aprašymą, tikiuosi, galėsiu įdėti į ruošiamą spaudai savo atsiminimų tomą.

R. Skipitis

G. Redakcija,

Lietuvos kariuomenės šventės proga siunčiu Nepriklausomybės kovų invalidams šelpti auką 10 dol. ir "Kario" prenumeratai 1963 m. 6 dol. Auką prašyčiau perduoti Karo Invalidų organizacijai.

Ta proga norėtusi keliais žodžiais paminėti ir apie tik ką praėjusį Lietuvos kariuomenės atkūrimo sukakties paminėjimą Brooklyne.

Trumpai suglaudus tektų pasakyti: Sukakties minėjimo rengėjai turėjo parodyti daugiau rūpestingumo; kad būtų stoka sugebėjimų — nesinorėtų tikėti. Pirmiausia apie kalbėtojus: atrodė, kad kalbėtojai, arba nebuvo pasiruošę iškilmių proga kalbėti, arba prieš pradėdant kalbėti, kokių aplinkybių paveikti, pamiršo ką norėjo pasakyti ir pradėjo pasakoti kaikurių asmenų, neturinčių nieko bendra su iškilėmis, nuopelnus. Man rodos nė vienas iš suminėtų asmenų nesirengia nei kur iškeliauti, nei mirti, tat ir jų nuopelnus minėti dar būtų per anksti. Buvę kalbėtojų, kaip viena moteriškė išsireiškė, su oratoriškais gabumais, kurie iš susirinkusių susilaukė daug plojimų, Tai tiesa: plojo kiti, plojau ir aš. Ką veiksi neplojęs, kai žmogus kruvinomis ašaromis aiškina (tikriau pasakius šaukia) padarytas ir tebedaromas vieno seno žmogaus lietuviškai veiklai skriaudas. Sunku pasakyti, ar kalbėtojas buvo tam pasirengęs iš anksto, ar bekalbant jam suspaudė širdį dėl daromų skriaudų ir ašaros pradėjo maišytis su karingumu. Kiek supratau, tai

buvo "karštas" atsišaukimas raginantis sukilti ir nuversti valdžią susidedančią iš vieno senuko. Ir kodėl ne? Sukilimai dabar madoje..

Toliau, po iškilmingos dalies sekė linksmoji dalis. Orkestrantai, matomai, nusižiūrėję į tokias karingas kalbas, nutarė pademonstruoti savo "galybę" su orkestru; matomai nutarta: juo didesnis triukšmas, juo iškilmingiau; nesvarbu kokia proga ir kokioje vietoje tas daroma. Gana gerą išpūdį darė savo pasirodymu "Operetės" choras ir tautinių šokių šokėjai.

J. M.

Dėkojame už laiškėlį, o ypač už perlaidas. Tarp kitko, plojome ir mes.

Red.

Zinomas amerikiečių mokslininkas dr. Wesley Critz George ilgai tyrinėjęs rasių lygybės klausimą, neseniai pareiškė:

"Būčiau laimingas jei mano aiškinių tyrimų iškelti faktai pateisintų mūsų dėmesio nekreipimą į rasę. Bet, deja, tokio mūsų galvojimo patiekti faktai nepateisina. Rasinis maišymasis nieko gero pasauliui neduos." Šio mokslininko tuo reikalu parašyta studija pabrėžia, jog negroidinė rasė, kaip tokia, yra visai aiškiai žemesnio išsivystymo negu baltoji.

C. F.

BUVĘS KARY

Kadaise Tu buvai labai reikalingas mūsų brangiosios žemelės prisikėlimui prie Baltijos krantų. Tautos valią bei nutarimus priešams padiktavai ginklu, krauju bei jėga. Jei šio "antspaudo" nebūtumei pavartojęs, tai 1918 metų (VASARIO 16) Aktas būtų niekais pavirtęs. Veliau Tu tapai Laisvosios šalies aktyviosios tarnybos kariu. Tu buvai vienas tarpe daugelio, kuriems Tauta buvo pavadusi budėjimą virš 20 metų. O dar vėliau įvyko mažas "nesusiorientavimas" padėty, nes ir pats velnias nebūtų išgalvojęs, kaip išgelbėti mažos Tautos gyvastį didžiųjų interesams susikirtus. Neseniai nukraujavusios Vengrijos įvykiai parodė, jog ir mūsų gyvybių laisvasis pasaulis nebūtų pastebėjęs. Na, ir t.t. ir t.t.

Bet stabtelk, mielas Kary, ir pagalvok, nors minutėlei susikaupk ties nauja, Tave supančia padėtimi už Tavo pavergtojo krašto ribų, ties ta aplinka, kurioje tu kažko vis dar lauki... jau 22 meteliai.

Tavo ginklo draugai pasklido lyg tos žydo bitės. Vieni rado "prieglobstį" laisvojo pasaulio krašto, bet mums svetimų, karių eilėse. O kiti tapo ne savo noru išskirstyti tarp Baltijos ir Vladivostoko. Tu momentais čia esi linkęs užsiliūliuoti tariama laisve besinaudojęs, bet tu likai vienas. Vaizduokis kuo nori, kariu ar vadu, bet Tavo pavaldiniai jau nebekalba lietuviškai. Jų gimtąją kalbą netrukus ne mes, bet JAV žada pasirūpinti (Žr. žydo Joshua A. Fishman'o atsišaukimą, DRAUGE — 1962.II.1 d. nr.). Mūsų veiksmų laisvinimo pastangos atsimuša į pasaulio pirklių ir vertelgų vadovaujamą politiką, nes šiems jau puikiai žinoma, kad mūsų vadai likę be armijos. Niekam neatėjo į galvą Tautų Sąjungai perduoti Kersteno genocidinių išvadų peržiūrėti. Niekais virst ir Lipskombo pastangos, jei jos ir būtų dastumtos iki Tautų S-gos durų. (Iš vienos pusės — Tautų S-ga jau baigia savo dienas — yra be mirštanti, o kitos pusės — JAV-ės

"susikompromituotų" prieš tas laisvasias tautas, kurios Pabaltijo vardą jau spėjo iš savo sąrašų išmesti. Sovietai remtusi Brazilijos, Argentinos ir kitų valstybių prieš mus nukreiptais (pavartotais) argumentais. Būtų baisu, jei Brazilija ir panašūs kraštai per savo atstovus Tautų S-goje pasakytų: "Mes todėl panaikinome Pabaltiečių atstovybes, kadangi jos nebeturėjo atstovaujamyjū!"

Be šių baisių faktų, mielas Kary, dar permesk akį ir į mūsų spaudą išsivijoje, kuriai vadovaujame dar mes — nekariškai nusiteikę, tačiau teisėti Nepr. Lietuvos auklėtiniai. Jau esame pakeliui ne tik į naujos (išsiviams skirtos) lietuvių kalbos gramatikos ir sintaksės išleidimą, bet ir į raidyno pakeitimą, papildant jį naujais garsais. Iš pavaržių taipgi nebeatskiriame vyro nuo moters, nei dukrelės nuo mamytės, o kai kurių ir kilmės nustatyti nebeįmanoma. Laiškų adresuoti taipgi nebemokame. Ir t.t. ir t.t.

Tad pagalvok, mielas Kary, vienintėlis dar gyvybės ženklas berodąs po laivo avarijos, ar iš tikro mes — Tavo pavaldiniai — jau esame pasmerkti galutinam sulepšėjimui, kad Tėvynėje tebežustančio partizano kraujo auką dar vis tebelaikome daug lengvesne, negu savo pastangas realizuoti prof. Pakšto idėją (laisvojo pasaulio dalyje), kuri su jokiais pavojais nesurišta? Pagalvok ir nuširdžiai mums patark, ar Kerstenai, Lipskombai, Kučėliai ir panašūs neturi ir kitų durų, per kurias mes galėtume įeiti ir jų paprašyti tai, kas yra jų galioje, o ne tai, ko jie negali?

Emilija Brinkytė

* * *

Perskaičiau KARIJ ir siunčiu padėkos žodį už aktualius straipsnius: A. Budreckio "Gruodžio 17 d. perversmas" ir plk. Žilio "Prošvaistės širvintų kautynių prošvaistėse". Ačiū. Sekmingo darbo beginant kariuomenę ir karius nuo murzinimų.

Jūsų

Pr. Saladžius

Gerbiemieji,

Gerbiu ir aukštai vertinu nepolitiškai kuojančią kariuomenę, bet smerkiu tokius šios organizacijos narius, kurie savo padėtį atitinkamuose postuose ir jiems patikėtą ginklą panaudoja prieš savo teisėtą demokratinę vyriausybę.

Žurnalą "Karij" visada laikiau už politinių ribų. Bet jame patalpintas Algirdo Budreckio vedamasis: Gruodžio 17 d. perversmas ("Karys" Nr. 10, 1962) su savo "argumentais" rodo, kad "Karys" įsuko į naują liniją.

Tokios krypties prisilaikantį "Karij" nebe noriu toliau kaip prenumeratorius remti. Žurnalą prašau nebesiuntinėti.

Reiškiu pagarbą

Stasys Skorupskas

Detroit, Mass.

AUKOJO "KARIUI"

\$150.00 — LVS "Ramovė" New Yorko Skyrius; \$40.00 — LVS "Ramovė" Rochesterio Skyrius; \$20.00 — LVS "Ramovė" Bostono Skyrius; \$10.00 — Dramos Sambūris "Sietynas", Toronto, Canada.

\$20.00 — Petkevičius A., N. Washington, Pa.; \$5.00 — Kenstavičius A., Boston Bar, Canada; po \$4.00 — Drabišius P., Cleveland, Ohio; Genys P., Chicago, Ill.; Gubilas Al., Detroit, Mich.; Jonaitis A., Cleveland, Ohio; Klimas A., St. Catherines, Canada; Marčėnas J., Detroit, Mich.; Petrauskas Vyt., Chicago, Ill.; Vėgėlis J., Hudson, N. Y.; Vėžys Gint., Chicago, Ill.; po \$3.00 — Adomaitis J., Tinley Park, Ill.; Mikalėnas A., Detroit, Mich.; po \$2.00 — Būdas St., Cicero, Ill.; Daunys K., Coniston, Canada; Gečiauskas M., Manchester, Conn.; Lendraitis L., So. Boston, Mass.; Šarūnas J., Hamilton, Canada; po \$1.00 — Mikeliūnas D., Michigan City, Ind.; Preikšaitis J., Toronto, Canada; Skeivelas J., St. Catherines, Canada.

KARYS dėkoja aukotojams.

Gen. gyd. Vl. Nagiaus-Nagevičiaus gyvenimo ir darbų apžvalgą galima užsisakyti pasiunčiant 6 dol.: Mrs. V. Nagius, 2281 Woodmere Dr., Cleveland 6, Ohio.

VERTINGA DOVANA

Lietuvių Veteranų Sąjungos Ramovės Pirmas Dešimtmetis 1950 - 1960 knyga yra puiki, vertinga dovana giminėms, artimiesiems ir draugams, jų vardadienio, gimtadienio ar kita proga. Ją galima užsisakyti pas Sąjungos išdininką šiuo adresu: Mr. K. Oželis, 2527 West 45th Street, Chicago 32, Ill., USA (LA 3-4216). Kaina \$8.50.

KUR PRALEISTI ATOSTOGAS ?

Pensilvanijos **POCONO** kalnuose! Tik čia galėsite pamatyti visą gamtos grožį, rasti ramybę ir gerą poilsį, kuris po sunkaus visų metų darbo kiekvienam labai reikalingas.

ECHO VALLEY LODGE,

tai vieta, kurioje Jūs, su šeima, ar be jos, lietuviškoje vasarvietėje praleisite laiką, kuris ilgainiai Jūsų maloniausias prisiminimas, o kartu suteiks Jums poilsio, ramybės ir lietuvišką aplinką.

ECHO VALLEY LODGE,

be poilsio, Jūs dar rasite ir puikų restoraną, erdvius, atskirus ir patogius kambarius su visais patogumais, ar tai viengungiui, ar tai šeimai, puikią teniso - krepšinio aikštelę, gerą lietuvišką maistą ir malonų patarnavimą.

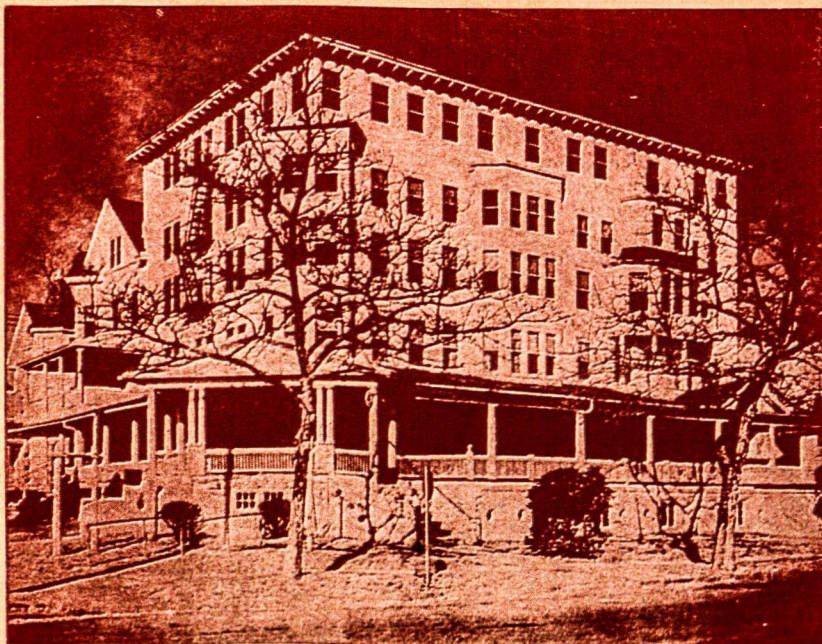
ECHO VALLEY LODGE,

be viso kito, poilsio ir žaidimų, Jūsų patogumui ir patarnavimui yra dar ir puiki didelė maudyklė (swimming pool), nuosavas, mažas ežerukas ir 20 akrų puikaus miško.

Priimami, taipogi, užsakymai vestuvių puotoms, iškilmėms, organizacijoms ar pavienėms grupėms.

ECHO VALLEY LODGE

veikia per ištisus metus. Lietuviai savininkai, **JULIUS** ir **ELENA GARMAI**, visus maloniai kviečia atvykti. Iš anksto kreiptis: **ECHO VALLEY LODGE**, Echo Lake, Pa. Tel.: **STroudburg, Pa. 424 - 1920** arba **717 - 424 - 1920**.

HOTEL NIDA CORP.

Visi maloniai kviečiami vasaros poilsui prie Atlanto į viešbutį "NIDA" Asbury Parke, N. J., 7-tos ir Park Ave. kampe, telef. PR 4-7788. Švarūs kambariai, rami vieta, pigus ir skanus maistas.

Viešbučio salė išnuomojama įvairiems pobūviams. Prie viešbučio veikia restoranas ir baras. Patogus susisiekimą traukiniu ir autobusais.

Savininkai:

P. C. MAČIULIAI

Seventh & Park Avenues
Asbury Park, N. J.

Telefonas — PROspect 4-7788

Prenumerata JAV-se ir užsienyje: Metams — \$6.00, pusmečiui — \$3.00, atsk. nr. — 60¢. Skelbimai pagal susitarimą. Pinigus siųsti šiuo adresu:

L. BILERIS, % KARYS
916 Willoughby Avenue
Brooklyn 21, N.Y., U.S.A.

Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą.

Rankraščiai redakcijoje nesaugomi.

Įvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę.

KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją dvi savaites prieš išleidimą.